

AFETLERDE GÖNÜLLÜLÜK

Editör
Ömer DEMİRBİLEK

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-375-085-5

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı
Afetlerde Gönüllülük

Yayıncı Sertifika No
47518

Editör
Ömer DEMİRBILEK
ORCID iD: 0000-0002-9989-1194

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Bisac Code
SOC040000

DOI
10.37609/akya.3297

Kütüphane Kimlik Kartı
Afetlerde Gönüllülük / ed. Ömer Demirbilek.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
207 s. : tablo, şekil ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253750855

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Gönüllülük ve Afetlerde Gönüllülük 1 <i>Ömer DEMİRBİLEK</i>
BÖLÜM 2	Türkiye’de Afetlerde Gönüllük ve Tarihçesi..... 15 <i>Enes ARSLAN</i>
BÖLÜM 3	Uluslararası Alanda Afetlerde Gönüllülük ve Tarihçesi.....29 <i>Kemal BAŞ</i>
BÖLÜM 4	Afetlerde Gönüllülük Türleri.....43 <i>Ömer DEMİRBİLEK</i>
BÖLÜM 5	Afetlerde Gönüllülüğün Gerekliliği ve Önemi.....55 <i>Salih DOĞRU</i>
BÖLÜM 6	Afetlerde Gönüllülük Mevzuatı.....71 <i>Mehmet Metehan ÇETİNTAŞ</i>
BÖLÜM 7	Afet Gönüllülüğüne Katılım ve Motivasyon.....87 <i>Şeyhmus AKSOY</i>
BÖLÜM 8	Ulusal Düzeyde Afet Gönüllülüğü: Kurumlar ve Uygulamalar 101 <i>Emrah GÖKKAYA</i>
BÖLÜM 9	Uluslararası Düzeyde Afet Gönüllülüğü: Kurumlar ve Uygulamalar 113 <i>Emrah GÖKKAYA</i>

BÖLÜM 10	Afetlerde Arama Kurtarma Gönüllülüğü: Saha Deneyimleri.....	123
	<i>Musab Süleyman KÖÇER İbrahim Mete KAPLAN</i>	
BÖLÜM 11	Afetlerde Gönüllü Yönetimi	145
	<i>Jale YAZGAN</i>	
BÖLÜM 12	Afad ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gönüllülük Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Literatür Kapsamında Model Önerisi	163
	<i>Salih DOĞRU</i>	
BÖLÜM 13	Türkiye'deki Son 15 Yıllık Afet Gönüllülüğü Araştırmaları: Sistemik Bir Literatür İncelemesi	185
	<i>Musab Süleyman KÖÇER</i>	

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi Şeyhmus AKSOY

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Gelişim Psikolojisi AD.

Öğr. Gör. Enes ARSLAN

Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı

Arş. Gör. Kemal BAŞ

Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi

PhDc Mehmet Metehan ÇETİNTAŞ

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Dairesi Başkanlığı, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dr. Öğr. Üyesi Ömer DEMİRBİLEK

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü

Arş. Gör. Salih DOĞRU

Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi AD.

Öğr. Gör. Dr. Emrah GÖKKAYA

Kayseri Üniversitesi, Bünyan MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı

Uzm. İbrahim Mete KAPLAN

Hayatta Kalma Merkezi, Köpek Eğitmeni, Arama Kurtarma Tim Lideri ve Gönüllüsü

Arş. Gör. Musab Süleyman KÖÇER

Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü

Öğr. Gör. Jale YAZGAN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Kavaklıdere Şehit Alper Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Acil Durum ve Afet Yönetimi Programı

Gönüllülük ve Afetlerde Gönüllülük

Ömer DEMİRBİLEK¹

GİRİŞ

Herhangi bir çıkar gözetmeksizin karşısındaki kişi veya kurumun faydası için bilgi, beceri ve zamanını vermek olarak tanımlanan gönüllülük, geçmişten günümüze hayatın her alanında gördüğümüz ve bir şekilde uyguladığımız bir sosyal olgulardandır. Gönüllülük birey ve topluma olumlu katkıları olan bir faaliyettir. Gönüllülük her zaman toplumlar için büyük bir değer olarak algılanmıştır. Son zamanlarda toplumsal değişimlerin artması nedeniyle önemli bir değer olarak görülen gönüllülük faaliyetlerinin korunabilmesi, artırılması ve yaygınlaştırılması amacıyla çok yönlü çalışmalar yürütülmekte ve gönüllülük sıklıkla ele alınmaya çalışılmaktadır. Gönüllülük ve gönüllü çalışmalar birçok disiplinin ortak inceleme alanına giren davranışlardır. Dolayısıyla gönüllülük adı altında gerçekleştirilen faaliyetler farklı açılardan incelenerek anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Bazı alanlar için karmaşık bir yapı olarak görülen gönüllü davranışları bazı alanlarda doğal ve gerekli olarak görülebilmektedir (Hustinx vd., 2010). Gönüllülük bazen en basit bir iş olabilirken bazen ise son derece kritik ve önemli bir görev olarak karşımıza çıkabilmektedir. Nitekim gönüllülüğü net olarak “şu görev veya iş” olarak tanımlamak mümkün değildir. Her ne kadar basit ve sıradan gözükse de gönüllülük tanımı literatürde oldukça farklılık gösterebilen bir kavramdır (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri [UNV], 2011: 3). Gönüllük kendi

¹ Dr. Öğr. Üyesi Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, omer.demirbilek@ozal.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9989-1194

SONUÇ

Gönüllülük birey ve toplumların yaşamalarını sürdürmede vazgeçilemez değerlerden birisidir. Gönüllülük toplumun huzuru, refahı ve geleceği için önem taşıyan ve derinlemesine araştırılmaya değer bir konudur. Literatür incelendiğinde başta gönüllülük olmak üzere afetlerde gönüllülük gibi alanlarda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Topluma, bireye ve yönetimlere katkısı ve çıktısı son derece yüksek olan ve maliyet açısından son derece avantajlı bir faaliyet olan gönüllülüğün daha kapsamlı araştırılması büyük getiriler sağlayabilir. Yapılacak çalışmaların kavramsal alandan başlayarak, motivasyon, uzaklaşma sebepleri, beklentiler gibi farklı ve detay alanlarda yürütülmesi gönüllülüğün anlaşılması, uygulanması ve geliştirilmesine olanak sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- AFAD (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. 02 02 2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- Arslan, M. L. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Sorunlar ve Çözüm Yolları. İstanbul. Retrieved from İlim Kültür Eğitim Derneği website: <https://kurumsalyonetim.org/images/sivil-toplum-kuruluslarinda-gonulluluk-sorunlar-cozum-yollari-pdf-ilke-org-tr.pdf> <https://doi.org/10.26414/ky0005>
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011). Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu (Z. Biliz, Çev.).
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2013). TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜLÜK: Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi: Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi.
- Cnaan, R. A., Handy, F. ve Wadsworth, M. (1996). Defining Who is a Volunteer: Conceptual and Empirical Considerations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 25(3), 364–383.
- Demirbilek, Ö. (2024). Afete Müdahale Faaliyetlerinde Spontan Gönüllü Yönetimi. In O. Koç & E. Hasgül (Chairs), *Uluslararası Afetlerde Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kongresi*, Malatya.
- Demirbilek, Ö. ve Gökkaya, E. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlık Durumlarının İlişkinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 617–624. <https://doi.org/10.37989/gumussag-bil.1001225>
- Demirbilek, Ö. ve Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.103994>
- Erdoğan, E. (2012). TEGV GÖNÜLLÜLÜK ARAŞTIRMALARI: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı.
- Erdoğan, E., Semerci, P. U., Yentürk, N. ve Yurttagüler, L. (2020). Türkiye'de Gönüllülük: Deneyimler, Sınırlılıklar ve Yeni Açılımlar (1 bs.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi İktisadi İşletmesi.
- Fothergill, A., Palumbo, M. V., Rambur, B., Reinier, K. ve McIntosh, B. (2005). The volunteer potential of inactive nurses for disaster preparedness. *Public Health Nursing*, 22(5), 414–421. <https://doi.org/10.1111/j.0737-1209.2005.220506.x>

- Güder, N. ve ÖSGD (2006). STK'LAR İÇİN GÖNÜLLÜLÜK VE GÖNÜLLÜ YÖNETİMİ REHBERİ. Ankara. https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-08/stoler-icin-gonulluk-ve-gonullu-yonetimi-rehberi_1.pdf adresinden erişildi.
- Güvenç, D. (2023). Gönüllülük. Z. Tekin (Der.), Göç, Afet Yönetimi ve İnsani Yardım Yönetim, Strateji ve Sosyal Hizmet Bağlamında içinde. Ankara: Scala Yayıncılık.
- Hustinx, L., Handy, F. ve Cnaan, R. A. (2010). Volunteering. R. Taylor (Der.), Third Sector Research içinde (ss. 73–89). New York: Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-5707-8_7
- Karaman, Z. T. (2018). Afetlerde Erken Uyarı ve Toplumsal Farkındalık Yaratmada Etkili Kamu Politikaları. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 493–517. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/598098> adresinden erişildi.
- Köçer, M. S. ve Aslan, R. (2023). Gönüllü Arama Kurtarma Ekiplerinin Orman Yangınlarındaki Tahliye Deneyimleri: 2021 Akdeniz Orman Yangınları. Afet Ve Risk Dergisi, 6(3), 829–851. <https://doi.org/10.35341/afet.1236021>
- Law, B. M. F. ve Shek, D. T. L. (2011). Validation of the Beliefs Against Volunteering Scale among Chinese Adolescents in Hong Kong. Social Indicators Research, 100(2), 287–298. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9617-4>
- Snyder, M. ve Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: Social Issues Perspectives and Social Policy Implications. Social Issues and Policy Review, 2(1), 1–36. <https://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2008.00009.x>
- Şentürk, M. ve Tüylüoğlu, B. T. (2022). GÖNÜLLÜLÜĞÜ TANIMLAMAK. M. Şentürk (Der.), Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak içinde (ss. 41–60). İstanbul: İstanbul University Press.
- United Nations Volunteers (UNV) programme (2018). The thread that binds: Volunteerism and community resilience.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. Annual Review of Sociology, 26(1), 215–240. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Yönten Balaban, A. ve Çoban İnce, İ. (2015). Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30(2), 149–169. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/210830> adresinden erişildi.
- Yurttagüler, L. ve Akyüz, A. (2006). GÖNÜLLÜLERLE İŞBİRLİĞİ. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/01/31/GONULLU.pdf> adresinden erişildi.
- Yükseler, M., Yazgan, J. ve Tenikler, G. (2023). Anlık Gönüllülük Olgusunun Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(1), 1–17. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1311962>

Türkiye’de Afetlerde Gönüllük ve Tarihçesi

Enes ARSLAN¹

GİRİŞ

Afetler, yeryüzünde çeşitli tür ve büyüklükte gerçekleşen temelinde insan yaşamını etkileyen olaylar olarak tanımlanmaktadır (Afad, 2024). Türkiye, doğal afetlerin sürekli olarak meydana geldiği bir jeolojik bölgede bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yılından günümüze kadar 1939 Erzincan ve 1944 Bolu-Gerede depremleri gibi afetlerde büyük kayıplar yaşandı ve afetler ülkemizin ekonomik olarak zarara uğramasına yol açarak gelişim süreçlerini sekteye uğratmıştır (Ağır, 2024). Geçmişten günümüze kadar afet yönetim sürecinde kayıpları azaltmak için pek çok kanun ve yönetmelik hazırlanmıştır. Bu hazırlıkların yanı sıra gerek devlet destekli gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından vatandaşların oluşturduğu gönüllü yapılanmalar da afetlerle başa çıkma konusunda ciddi anlamda yükünü hafiflettiği görülmektedir (Aydemir, 2021).

1999 Marmara depremi sonrası afetlerde gönüllü hizmetleri konusunda önemli dönüm noktası oldu ve gönüllü sayısında önemli ölçüde artış olmuştur. Gönüllü hizmetler, afetlerin bütün evrelerinde önemli katkılar sağlayıp iş yükünü hafifletmiştir. Ayrıca, Türk Kızılay’ ı da afetlerin hemen hemen her alanında yardım ve hizmet sunarak önemli bir rol oynadığı bilinmektedir.

¹ Öğr. Gör., Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, enes.arslan@bozok.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5115-2483

gönüllülerine daha kapsamlı ve etkin eğitimler verilmesi önerilmektedir. Bu eğitimlerin düzenli olarak tekrarlanması önerilmektedir. Düzenli aralıklarla tatbikatlar yapılarak eksikliklerin tespit edilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

- Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2024, 8 1). Google: <https://ashgmafetacildb.saglik.gov.tr/TR-80255/ulusal-medikal-kurtarma-ekibi-birimi-umke.html> adresinden alındı
- Afad. (2024, 9 21). Google: <https://www.afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetim-sistemi> adresinden alındı
- Afad. (2024, 8 1). Google: <https://gonullu.afad.gov.tr/> adresinden alındı
- Afad. (2024, 8 3). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Google: <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden alındı
- Aktel, M. (2010). 5902 Sayılı Yasa İle Türkiye’de Afet Yönetiminde Oluşan Değişim. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27.
- Aktel, M. (2010). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27.
- Altunışık, A. C. (2020). Aegean Sea Earthquake and Tsunami. *Journal of Earthquake and Tsunami*, 15(06), 2150029.
- Aycan, A. Y. (2015). Neurosurgical injuries caused by the 2011 Van earthquake: The experience at the Van Regional Training and Research Hospital. *The Journal of Emergency Medicine*, 49(4), 464-470.
- Aydemir, A. (2021). Afet Yönetim Sisteminin İncelenmesinde Gönüllülük Hizmetleri ve Bazı Sivil Toplum Kuruluşları. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 387-394.
- Aydemir, A. (2021). Afet Yönetim Sisteminin İncelenmesinde Gönüllülük Hizmetleri ve Bazı Sivil Toplum Kuruluşları. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 387-394.
- Balaban, A. Y. (2015). Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- Dölek, İ. (2020). Afetler ve afet yönetimi. *Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara*, 205-31.
- Durmuş, N. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Sisteminde Gönüllülük Çalışmaları: Örnek Bir Proje “gonulluol.org”. *Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi*, 2(2), 25-27.
- Duruel, M. (2023, 9(2)). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 1-18.
- Dündar, A. (2019). 1939 Erzincan depremi ve “Destan-ı Zelzele”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 759-778.
- Dünya. (2024, 8 3). Google: <https://www.dunya.com/gundem/afad-raporu-yayimlandi-turkiyede-ilk-6-ayda-17-bin-316-deprem-meydana-geldi-haberi-741389> adresinden alındı
- Erdin, H. E. (2021). Kentiçi yol kademelenmesinin afet durumunda toplanma alanlarının erişilebilirliğine etkisi açısından irdelenmesi. *Academic Platform-Journal of Engineering and Science*, 9(1), 103-111.
- Erkal, T. &. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- İBB AKOM. (2024, 7 16). Google: <https://akom.ibb.istanbul/> adresinden alındı
- İrkin, Z. (2022). Osmanlı Türkiye’sinde depremler ve afet yönetimi (1900-1923). *Master’s thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, 1.
- Kayasü, S. (2007). Afet Yönetiminin Kurumsallaşmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *İstanbul Afet Risk Yönetimi: Risk Azaltma ve Yerel Yönetimler*.

- Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye’de afet yönetiminin tarihi ve yasal gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 126-147.
- Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye’de afet yönetiminin tarihi ve yasal gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 52, 126-147.
- Kızılay. (2024, 8 1). Google: <https://gonulluol.org/tr> adresinden alındı
- Ozturk, N. (2003). Türkiye’de afet yönetimi: Karşılaşılan sorunlar ve çözümünü değerlendirilmesi ve politika önerileri. *Mülkiye*, 23(219), 149-151.
- Özmen, B. G. (2015). Okullar için afet ve acil durum yönetimi planları. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 37-52.
- Özmen, B. v. (2013). Türkiye’nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49.
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). TIHCA adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18749.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9931.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). Google: chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22354.pdf adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 8 1). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23801.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2024, 7 28). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22872.pdf> adresinden alındı
- Şimşek, P. &. (2021). Türkiye’de afet hemşireliği. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 47(3), 469-476.
- Yılmaz, T. K. (2020). Uluslararası Gönüllülük Araştırmaları: ABD ve Türkiye Özelinde Panoramik Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(4), 587-598.

Uluslararası Alanda Afetlerde Gönüllülük ve Tarihçesi

Kemal BAŞ¹

GİRİŞ

Afetlerin sıklığı ve etkileri 20. yüzyıldan günümüzde kadar sürekli artış göstermektedir. Bu artış, insan-çevre etkileşimindeki artış, tehlikelere maruz kalan kişi sayısı ve varlık değerlerindeki artış ile paralellik göstermektedir. 21. yüzyıl itibarıyla 1 Eylül 2001 saldırıları, Katrina Kasırgası, 2010 Haiti depremi, 2011 Doğu Japonya depremi, Suriye Krizi ve COVID-19 salgını gibi doğal ve insan kaynaklı afetler ile iklim değişikliğinin neden olduğu iklim göçü, sel, kuraklık ve çölleşme gibi afetler, toplumlar üzerinde küresel bir etkiye sahiptir. Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi tarafından 2021 yılında yayınlanan bir rapora göre, son 20 yılda (2000-2019) 7348 doğal afet meydana gelmiş ve bu afetler sonucunda yaklaşık 1,23 milyon insan hayatını kaybetmiş, 4,2 milyar insan etkilenmiş ve küresel ekonomik kayıp 2,97 trilyon ABD doları olmuştur (CRED, 2021). Aynı rapora göre, afetler son 20 yılda (1980-1999) olduğundan çok daha sık ve şiddetli hale gelmiştir (4212 doğal afet meydana gelirken, 1,19 milyon insan ölmüş, 3,25 milyar insan etkilenmiş ve küresel olarak 1,63 trilyon ekonomik kayba neden olmuştur).

Dünya çapındaki acil durum ve afet yetkilileri ile acil durum ve afet alanındaki bilim insanları, kriz yönetimi odaklı afet yönetimi yaklaşımlarının aksine, afet risk yönetimi yaklaşımına güçlü bir vurgu yapmaktadır. Toplumları afete

¹ Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, kemal.bas@selcuk.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0881-9793

yılı itibariyle yaklaşık 1,5 milyon gönüllü bulunmaktadır. Türk Kızılay'ının 2023 yılında yayınladığı rapora göre ise toplam gönüllü sayısı 317.787'ye ulaşmıştır (Türk Kızılay, 2023).

SONUÇ

Toplumlar her zaman afetlerle karşı karşıya kalmıştır ve gönüllülük afetlere hazırlık ve afetlerle başa çıkma süreçlerinde her zaman var olmuştur. Son yıllarda toplumların kalkınma ile bağlantıların kurulması da dahil olmak üzere afetlere yönelik stratejik yaklaşımların geliştirilmesi ve uygulanmasına giderek daha fazla odaklanılmasıyla birlikte gönüllülüğün de bu söyleme tam olarak dahil edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, gönüllü katılımın, toplumların direncine ölçülemez ölçüde katkıda bulunan dayanışma ve ortak aidiyet duygusu gibi temel değerlerin afet riskini azaltmaya yönelik strateji ve programlara yansıtılmasını sağlamaya yardımcı olduğu unutulmamalıdır. Hyogo Eylem Çerçevesi 2005-2015'in alt başlığı "Ulusların ve toplulukların afetlere karşı direncinin artırılması"dır. Bu, toplulukların ve özellikle de topluluk üyelerinin gönüllü eylemlerinin rolünün açık bir şekilde kabul edilmesidir. Hyogo Çerçevesi ayrıca afet eğitimi ve yerel düzeyde insanların eğitilmesi için çeşitli tavsiyeler içermektedir. Bu öneriler, gönüllülüğün kırılabilirlikleri azaltma ve afetlere karşı dayanıklılığı artırma gücünden yararlanılmasını sağlamak için uzun bir yol kat etmelidir.

KAYNAKLAR

- Akgüngör, A. Ç. (2010). Toplum bilim perspektifinden afeti düşünmek. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-22.
- Alexander, D. (2010). The voluntary sector in emergency response and civil protection: review and recommendations. *International Journal of Emergency Management*, 7(2), 151-166. <https://doi.org/10.1504/IJEM.2010.033654>
- Australian Red Cross. (2010). *Spontaneous Volunteer Management Resource Kit: Helping to Manage Spontaneous Volunteers in Emergencies*. https://knowledge.aidr.org.au/media/4824/dfh-csia_spontaneous-volunteer-management-resource-kit.pdf
- Australian Volunteers Program, (2024). *History of international volunteering in Australia*. <https://www.dfat.gov.au/people-to-people/volunteers/about-the-program/history>
- Barraket, J., Keast, R., Newton, C. J., Walters, K., & James, E. (2013). Spontaneous volunteering during natural disasters.
- Boztilki, M., & Barış, İ. (2024). A Research on The Experiences of Disaster Volunteers on 2023 Kahramanmaraş Earthquakes. *Amme İdaresi Dergisi*, 57(2), 155-175.
- Carson, E. D. (1999). Comment: On defining and measuring volunteering in the United States and abroad. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 67-71. <https://doi.org/10.2307/1192267>
- Cnaan, R. A., Handy, F., & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: Conceptual and

- empirical considerations. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 25(3), 364-383. <https://doi.org/10.1177/089976409625300>
- Corley, W. G., Sr, P. F. M., Sozen, M. A., & Thornton, C. H. (1998). The Oklahoma City bombing: Summary and recommendations for multihazard mitigation. *Journal of Performance of Constructed Facilities*, 12(3), 100-112. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)0887-3828\(1998\)12:3\(100\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)0887-3828(1998)12:3(100))
- CRED. (2021). *Human Cost of Disasters: An overview of the last 20 years (200-2019)*. Center for Research on the Epidemiology of Disasters. <https://www.undrr.org/publication/human-cost-disasters-overview-last-20-years-2000-2019>
- American Red Cross. (2013). *Ready When the Time Comes*. https://www.redcross.org/content/dam/redcross/local/Pacific_Islands/Red-Cross-WEB-RWTC-Brochure-22.pdf
- Daddoust, L., Asgary, A., McBey, K. J., Elliott, S., & Normand, A. (2021). Spontaneous volunteer coordination during disasters and emergencies: Opportunities, challenges, and risks. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 65, 102546. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102546>
- Dekker, P., & Halman, L. (2003). Volunteering and values: An introduction. In *The values of volunteering: Cross-cultural perspectives* (pp. 1-17). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-0145-9_1
- Dollery, B., Kinoshita, Y., & Yamazaki, K. (2020). Humanitarian co-production in local government: the case of natural disaster volunteering in Japan. *Local Government Studies*, 46(6), 959-978. <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1702531>
- Dynes, R. R. (1994). Situational altruism: Toward an explanation of pathologies in disaster assistance.
- Dynes, R. R. (1998). Noah and disaster planning: the cultural significance of the flood story. <https://doi.org/10.1111/j.0966-0879.2003.01104003.x>
- Fernandez, L. S., Barbera, J. A., & Van Dorp, J. R. (2006). Strategies for managing volunteers during incident response: A systems approach. *Homeland Security Affairs*, 2(3).
- Fetene Tassew, S., Ayenew, T., Dires Nega, T., Bantie, B., & Getaneh Feleke, D. (2024). Knowledge levels of health professional working in Ethiopia toward disaster preparedness, systematic review and meta-analysis. *International Journal of Africa Nursing Sciences*, 20, 100649. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijans.2023.100649>
- Haynes, K., Bird, D. K., & Whittaker, J. (2020). Working outside 'the rules': Opportunities and challenges of community participation in risk reduction. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 44, 101396.
- Heide, E. A. (2003). Convergence behavior in disasters. *Annals of emergency medicine*, 41(4), 463-466. <https://doi.org/10.1067/mem.2003.126>
- Hustinx, L., Cnaan, R. A., & Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the theory of social behaviour*, 40(4), 410-434. <http://hdl.handle.net/1854/LU-1100542>
- Köçer, M. S., & Aslan, R. (2023). Gönüllü arama kurtarma ekiplerinin orman yangınlarındaki tahliye deneyimleri: 2021 Akdeniz orman yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829-851. <https://doi.org/10.35341/afet.1236021>
- Larson, E. (2000). *Isaac's storm: A man, a time, and the deadliest hurricane in history*. Vintage.
- Ma, Y., Zhu, W., Zhang, H., Zhao, P., Wang, Y., & Zhang, Q. (2021). The factors affecting volunteers' willingness to participate in disaster preparedness. *International journal of environmental research and public health*, 18(8), 4141. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084141>
- McCullough, D. (2007). *Johnstown Flood*. Simon and Schuster.
- McLennan, B., Whittaker, J., & Handmer, J. (2016). The changing landscape of disaster volunteering: opportunities, responses and gaps in Australia. *Natural Hazards*, 84, 2031-2048. <https://doi.org/10.1007/s11069-016-2532-5>

- Orloff, L. (2011). *Managing spontaneous community volunteers in disasters: a field manual*. Crc Press.
- Ross, J. C. (1976). An assembly of good fellows: Voluntary associations in history.
- Sarvac. (2013). *About SARVAC*. Search and Rescue Volunteer Association of Canada. <https://sarvac.ca/>
- Schneider, E., & Marshall, T. J. (2023). *Volunteering in America: New U.S. Census Bureau, AmeriCorps Research*. <https://www.census.gov/library/stories/2023/01/volunteering-and-civic-life-in-america.html>
- Shaskolsky, L. (1967). Volunteerism in disaster situations.
- Study on Volunteering in the European Union Country Report Finland*. (2024). https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fi_en.pdf
- Suzuki, I., & Kaneko, Y. (2013). *Japan's disaster governance: How was the 3.11 crisis managed?* Springer Science & Business Media.
- Türk Kızılay. (2023). *Gönüllü, Görev ve Gönüllülük Süresi*. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/7404>
- Tasnuva, A., Hamidul Bari, Q., Reza Md. Towfiqul Islam, A., & Mahbub Hassan, K. (2024). Developing a disaster risk index for coastal communities in southwest Bangladesh: Shifting from data-driven models to holistic approaches. *Ecological Indicators*, 166, 112381. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2024.112381>
- Twigg, J., & Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443-458. <https://doi.org/10.1177/0956247817721413>
- Value in the Vale. (2024). *The Heart of Giving: A Journey Through the History of Volunteering in the UK*. <https://valueinthevale.com/the-heart-of-giving-a-journey-through-the-history-of-volunteering-in-the-uk/>
- United Nations Volunteers. (2022). *2022 State of the World's Volunteerism Report. Building equal and inclusive societies*. <https://swvr2022.unv.org/>
- Waldman, S., Yumagulova, L., Mackwani, Z., Benson, C., & Stone, J. T. (2018). Canadian citizens volunteering in disasters: From emergence to networked governance. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(3), 394-402. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12206>
- Whittaker, J., McLennan, B., & Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 358-368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.07.010>
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual review of sociology*, 26(1), 215-240. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Wilson, J. (2012). Volunteerism research: A review essay. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 41(2), 176-212. <https://doi.org/10.1177/0899764011434558>
- Wolensky, R. P. (1979). Toward a broader conceptualization of volunteerism in disaster. *Journal of Voluntary Action Research*, 8(3-4), 33-42. <https://doi.org/10.1177/089976407900800306>

Afetlerde Gönüllülük Türleri

Ömer DEMİRBİLEK ¹

GİRİŞ

Afetler ortaya çıktığı toplumun kendi imkanları ile baş edemediği ve topluma çok yönlü olarak zarar veren olaylardır (UNISDR, 2009). Afetler farklı şekil ve zamanlarda ortaya çıkarak toplumlara sosyal ve ekonomik açıdan geniş çaplı zararlar verebilmektedirler (Maurice, 2013: 1612). Afetlerin hayatın değişmez bir parçası olduğu açıktır. Toplumlar bireylerden başlayarak en üst topluluk birimine kadar afetler için hazırlıklı olmalıdır (Coppola, 2015). İnsanların başta kendi yakın çevrelerinde yer alan risklerden başlayarak bütün risklere karşı güvenli bir hayat için hazırlıklı ve bilinçli olması önem taşımaktadır. Buna rağmen birçok insan ve toplumun afetlere karşı yeterli hazırlık yapmadığı açıktır. Bu durum afetlere karşı açık ve savunmasız olmaya neden olmaktadır .

Afetler yaşandıktan sonra etkilerini azaltmak ve tekrar normal yaşama dönmek için geçirilen süreç son derece güç ve maliyetli bir süreçtir (Michel, 2007). Bunun yanı sıra afetlere karşı yapılacak çalışmaların afetlerin etkilerini tamamıyla yok edeceğini ileri sürmek doğru olmayacaktır (Coppola, 2015). Ancak etkin bir hazırlık ve müdahale çalışması ortaya çıkabilecek zararı azaltmada son derece etkili ve önemlidir (Neumayer vd., 2014). Afetlerin zararını en aza indirmeye yönelik yapılacak olan çalışmalar çok yönlü ve kapsamlı bir şekilde yürütülmelidir. Bu çalışmalar ise yüksek maliyet ve işgücüne ihtiyaç duymaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, omer.demirbilek@ozal.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9989-1194

Gönüllülük sistemlerinin ve gönüllülük anlayışının gelişmesi afetlere karşı verilen mücadelede önemli bir noktayı açıklamaktadır. Bu kapsamda yönetimler STK'lar ve toplumun afetlerde gönüllülük sistemlerinin gelişmesi ve gönüllülüğe katılım sağlama noktasında çalışmalar yürütmesi afetlerin yönetilebilmesi ve zararlarının azaltılmasına yönelik yapılacak en önemli yatırımlardan biri olabilir.

KAYNAKLAR

- AFAD (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. 02 02 2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişildi.
- Arbon, P., Bobrowski, C., Zeitz, K., Hooper, C., Williams, J. ve Thitchener, J. (2006). Australian nurses volunteering for the Sumatra-Andaman earthquake and tsunami of 2004: A review of experience and analysis of data collected by the Tsunami Volunteer Hotline. *Australasian Emergency Nursing Journal*, 9(4), 171–178.
- Beyerlein, K. ve Sikkink, D. (2008). Sorrow and Solidarity: Why Americans Volunteered for 9/11 Relief Efforts. *Social Problems*, 55(2), 190–215.
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011). Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu (Z. Biliz, Çev.).
- Coppola, D. P. (2015). Introduction to International Disaster Management. New York: Butterworth-Heinemann.
- Demirbilek, Ö. (2023). Büyük Kahramanmaraş Depremi Sonrası Afet Yönetimi Sürecinin Değerlendirilmesi ve Gelecek İçin Çözüm Önerileri. M. Öztürk ve M. Kırca (Der.), Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler içinde (ss. 183–193). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Demirbilek, Ö. (2024). Afete Müdahale Faaliyetlerinde Spontan Gönüllü Yönetimi. In O. Koç & E. Hasgöl (Chairs), *Uluslararası Afetlerde Sağlık ve Sosyal Hizmetler Kongresi*, Malatya.
- Demirbilek, Ö. ve Gökçaya, E. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 617–624. <https://doi.org/10.37989/gumussag-bil.1001225>
- Demirbilek, Ö. ve Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994>
- Erdoğan, E., Semerci, P. U., Yentürk, N. ve Yurttagüler, L. (2020). Türkiye'de Gönüllülük: Deneyimler, Sınırlılıklar ve Yeni Açılımlar (1 bs.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi İktisadi İşletmesi.
- Fothergill, A., Palumbo, M. V., Rambur, B., Reinier, K. ve McIntosh, B. (2005). The volunteer potential of inactive nurses for disaster preparedness. *Public Health Nursing*, 22(5), 414–421. <https://doi.org/10.1111/j.0737-1209.2005.220506.x>
- Karaman, Z. T. (2018). Afetlerde Erken Uyarı ve Toplumsal Farkındalık Yaratmada Etkili Kamu Politikaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 493–517. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/598098> adresinden erişildi.
- Kesgin, B. (2016). Türkiye'de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 13, 119–131. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/757865> adresinden erişildi.
- Köçer, M. S. ve Aslan, R. (2023). Gönüllü Arama Kurtarma Ekiplerinin Orman Yangınlarındaki Tahliye Deneyimleri: 2021 Akdeniz Orman Yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829–851. <https://doi.org/10.35341/afet.1236021>

- Law, B. M. F. ve Shek, D. T. L. (2011). Validation of the Beliefs Against Volunteering Scale among Chinese Adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 100(2), 287–298. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9617-4>
- Maurice, J. (2013). Mitigating disasters—a promising start. *The Lancet*, 381(9878), 1611–1613. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61008-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61008-9)
- Michel, L. M. (2007). PERSONAL RESPONSIBILITY AND VOLUNTEERING AFTER A NATURAL DISASTER: THE CASE OF HURRICANE KATRINA. *Sociological Spectrum*, 27(6), 633–652.
- Neumayer, E., Plümper, T. ve Barthel, F. (2014). The political economy of natural disaster damage. *Global Environmental Change*, 24, 8–19. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.03.011>
- Phillips, B. D. (2020). *Disaster Volunteers: Recruiting and Managing People Who Want to Help* (1 bs.). Indiana, USA: Butterworth-Heinemann.
- Shaskolsky, L. (1965). VOLUNTEERISM IN DISASTER SITUATIONS.
- Twigg, J. ve Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443–458. <https://doi.org/10.1177/0956247817721413>
- UNISDR (2009). *Terminology on for Disaster Reduction*. Geneva: United Nations International Strategy for Disaster Reduction.
- Whittaker, J., McLennan, B. ve Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 358–368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2015.07.010>
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215–240. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Yükseler, M., Yazgan, J. ve Tenikler, G. (2023). Anlık Gönüllülük Olgusunun Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 1–17. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1311962>

Afetlerde Gönüllülüğün Gerekliliği ve Önemi

Salih DOĞRU¹

GİRİŞ

Afet gönüllülüğü faaliyetleri tarihsel olarak ilk defa 1889 yılında Amerika'da meydana gelen sel felaketi sonrası gerçekleştirilen çalışmalar ile alan yazında yerini aldığı görülmektedir (R. Dynes, 2003; FEMA, 1999; McCullough, 2007). Dünya nüfusunun artması, afetlerin olumsuz etkilerindeki çeşitlilik ve çok sayıda can kaybına neden olması ile olağandışı zamanlarda profesyonel ekiplerin de yetersiz kaldığı göz önüne alındığında gönüllü insan kaynağına olan ihtiyaç günümüzde daha da görünür hale gelmektedir. Afetlerin neden olduğu kayıp ve hasarlar bütünlük yönetim yaklaşımıyla daha az hasarla aşılabileceği gibi bazı afetlerin de önüne geçilebilir (Demirbilek ve Öztürk, 2023; Neumayer, Plümper ve Barthel, 2014). Gönüllülerin sürece aktif olarak dahil edilmesi de bu bakış açısının en etkili yöntemlerinden biri olarak önerilmektedir (Heidarpoor, Maniati, Cheraghi, Beheshtinasab ve Afshari, 2021; Ma, Zhu, Zhang, Zhao, Wang, Zhang, 2021). Olağandışı zamanlarda resmî kurum veya sivil toplum kuruluşu (STK) personellerinin afet bölgesine ulaşana kadar gönüllülerin afetzede ve yaralılara müdahale etmeye başlamaları alışılmadık bir durum değildir. Bilindiği üzere afet zamanlarında arama kurtarma, barınma, tıbbi ve psikolojik yardım, beslenme gibi faaliyetler çoğunlukla gönüllülerin desteğiyle gerçekleştirilmektedir. Afet zamanlarında toplumsal birlikteliğin normal zamanlara göre daha güçlü olduğu ve birçok insanın ortak fayda ve yardım için çaba göstermeye istekli

¹ Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi AD., salih.dogru@gumushane.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8426-7620

ruşlarında gönüllü olan kişilerin motivasyonlarının incelenmesiyle toplumsal yönelimler anlaşılabilir bu sayede oluşturulacak politikalar ile de katılımıcılığın daha da arttırılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2022). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf adresinden erişildi
- AFAD. (2024a). *2024-2028 Stratejik Planı*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf adresinden erişildi
- AFAD. (2024b). *2024 yılı Performans Programı*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/01/2024-Yili-Performans-Programi.pdf> adresinden erişildi
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2018). *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf#page=44.14 adresinden erişildi
- Akgüngör, A. Ç. (2010). Toplum bilim perspektifinden afeti düşünmek. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-22.
- Anadolu Ajansı, A. A. (2024). *Türkiye'de afet gönüllülerinin sayısı 1,5 milyona ulaştı* (Vol. 2024). <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyede-afet-gonullulerinin-sayisi-1-5-milyona-ulas-ti/3197479> adresinden erişildi
- Arbon, P., Bobrowski, C., Zeitz, K., Hooper, C., Williams, J., Thitchener, J. (2006). Australian nurses volunteering for the Sumatra-Andaman earthquake and tsunami of 2004: A review of experience and analysis of data collected by the Tsunami Volunteer Hotline. *Australasian Emergency Nursing Journal*, 9(4), 171-178.
- Australia, V. (2023). National strategy for volunteering 2023-2033.
- Baran, A. G. (2019). Türkiye'de Gençlerin Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Durumu. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(Gençlik ve Gönüllülük), 5-26.
- Barraket, J., Keast, R. L., Newton, C., Walters, K., ve James, E. (2013). Spontaneous volunteering during natural disasters.
- Boztilli, M., ve Barış, İ. (2024). A Research on The Experiences of Disaster Volunteers on 2023 Kahramanmaraş Earthquakes. *Amme İdare Dergisi*.
- Çakacak, Ö. (2008). Toplum afet müdahale ekipleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Ankara, Jca Türkiye Ofisi*.
- Çevik, A., ve Gürsel, F. (2015). Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlanması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 83-92.
- Daddoust, L., Asgary, A., McBey, K. J., Elliott, S., ve Normand, A. (2021). Spontaneous volunteer coordination during disasters and emergencies: Opportunities, challenges, and risks. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 65, 102546.
- Demirbilek, Ö., ve Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96, 103994. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994>
- Demiroz, F., ve Hu, Q. (2014). The role of nonprofits and civil society in post-disaster recovery and development. *Disaster and development: Examining global issues and cases*, 317-330.
- Drabek, T. L., ve McEntire, D. A. (2002). Emergent phenomena and multiorganizational coordination in disasters: Lessons from the research literature. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 20(2), 197-224.

- Dynes, R. (2003). Noah And Disaster Planning: The Cultural Significance Of The Flood Story. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 11. doi:10.1111/j.0966-0879.2003.01104003.x
- Dynes, R. R. (1970). *Organized behavior in disaster*: Heath Lexington Books.
- Eller, W. S., Gerber, B. J., ve Robinson, S. E. (2018). Nonprofit organizations and community disaster recovery: Assessing the value and impact of intersector collaboration. *Natural hazards review*, 19(1), 05017007.
- Emergency Disaster Database (EM-DAT). (2024). *Classification*(Vol. 2024). <https://public.emdat.be/data> adresinden erişildi
- Erkan, A. (2010). Afet Yönetiminde Risk Azaltma ve Türkiye'de Yaşanan Sorunlar, Uzmanlık Tezi. *Devlet Planlama Teşkilatı*.
- FEMA. (1999). *The role of voluntary agencies in emergency management*. Washington DC: FEMA.
- Fischer, L. R., ve Schaffer, K. B. (1993). Older volunteers: A guide to research and practice. (No Title).
- Fritz, C. E., ve Mathewson, J. H. (1957). *Convergence behavior in disasters: A problem in social control*: National Academy of Sciences-National Research Council.
- Ganoe, M., Roslida, J., ve Sihotang, T. (2023). The Impact of Volunteerism on Community Resilience in Disaster Management. *Jurnal Ilmu Pendidikan dan Humaniora*, 12, 199-213. doi:10.35335/jiph.v12i3.11
- Göcenöğlu, H. C. (2022). Volunteerism and Working with Volunteers. <https://iupress.istanbul.edu.tr/en/book/volunteerism-and-working-with-volunteers/home> adresinden erişildi
- Heidarpoor, P., Maniati, M., Cheraghi, M., Beheshtinasab, M., ve Afshari, P. (2021). Organization of volunteers in the healthcare system and the type of services provided by them during the COVID-19 pandemic. *Family Medicine & Primary Care Review*, 23(2).
- Kadıoğlu, M. (2022). *Afet yönetimi: Beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek*: Marmara Belediyeler Birliği.
- Kapucu, N. (2006). Interagency communication networks during emergencies: Boundary spanners in multiagency coordination. *The American review of public administration*, 36(2), 207-225.
- Kayasü, S. (2007). Afet Yönetiminin Kurumsallaşmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *Afet Risk Yönetimi Risk Azaltma ve Yerel Yönetimler*.(Ed. Erkan, NE, 65-74.
- Lin, N., Ye, X., ve Ensel, W. M. (1999). Social support and depressed mood: A structural analysis. *Journal of health and social behavior*, 344-359.
- Lindner, S., Kuehnel, S., Betke, H., ve Sackmann, S. (2018). *Simulating Spontaneous Volunteers-A Conceptual Model*. Paper presented at the ISCRAM.
- Ma, Y., Zhu, W., Zhang, H., Zhao, P., Wang, Y.,Zhang, Q. (2021). The factors affecting volunteers' willingness to participate in disaster preparedness. *International journal of environmental research and public health*, 18(8), 4141.
- McCullough, D. (2007). *Johnstown Flood*: Simon and Schuster.
- Midlarsky, E. (1991). Helping as coping.
- Mondal, D., Chowdhury, S., ve Basu, D. (2015). Role of non governmental organization in disaster management. *Research Journal of Agricultural Sciences*, 6(2), 1485-1489.
- Musick, M. A., ve Wilson, J. (2003). Volunteering and depression: the role of psychological and social resources in different age groups. *Social Science & Medicine*, 56(2), 259-269. doi:[https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00025-4](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00025-4)
- Neumayer, E., Plümper, T., ve Barthel, F. (2014). The political economy of natural disaster damage. *Global Environmental Change*, 24, 8-19. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.03.011>
- Omoto, A. M., Snyder, M., ve Berghuis, J. P. (1993). The psychology of volunteerism: A conceptual analysis and a program of action research.
- Orloff, L. (2011). *Managing spontaneous community volunteers in disasters: a field manual*: Crc Press.

- Özmete, E. (2023). *Afet Sonrası Birey, Grup ve Toplum Temelli Psikososyal Destek: Akademisyen Kitabevi*.
- Phillips, B. D. (2020). *Disaster Volunteers: Recruiting and Managing People Who Want to Help: Butterworth-Heinemann*.
- Rietschlin, J. (1998). Voluntary association membership and psychological distress. *Journal of health and social behavior*, 348-355.
- Ross, G. A. (1980). The emergence of organization sets in three ecumenical disaster recovery organizations: An empirical and theoretical exploration. *Human Relations*, 33(1), 23-39.
- Saçlı, A. (2023). 100 Years Housing Policies of The Republic of Türkiye. *International Journal of Middle East Research*.
- Simo, G., ve Bies, A. L. (2007). The role of nonprofits in disaster response: An expanded model of cross-sector collaboration. *Public administration review*, 67, 125-142.
- Stallings, R. A., ve Quarantelli, E. L. (1985). Emergent citizen groups and emergency management. *Public administration review*, 45, 93-100.
- Şentürk, M., Adıgüzel, Y., Turan, B., Tanıtım, G., Baş, M. F., Sitesi, M. (2016). ÜNİVERSİTEDE GÖNÜLLÜ OLMAK.
- Şentürk, M., ve Turan Tüylüoğlu, B. (2022). Defining Volunteerism. *Volunteerism and Working with Volunteers*, 41-60.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> adresinden erişildi
- Tang, G., ve Wang, F. (2020). What factors contribute to nonprofit collaboration? An analysis of response and recovery efforts after the 2008 Wenchuan Earthquake, China. *Safety Science*, 125, 104624. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.104624>
- Twigg, J., ve Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443-458. doi:10.1177/0956247817721413
- UN Volunteers. (2007). Contribution of Volunteerism to Disaster Risk Reduction. Retrieved from <https://www.unv.org/Success-stories/five-facts-volunteerism-and-sendai-framework>
- UN Volunteers. (2017). Five facts on volunteerism and the Sendai Framework. Retrieved from <https://www.unv.org/Success-stories/five-facts-volunteerism-and-sendai-framework>
- Wachtendorf, T., ve Kendra, J. M. (2004). Considering convergence, coordination, and social capital in disasters.
- Whittaker, J., McLennan, B., ve Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 358-368.
- Wuthnow, R. (1998). Loose connections: joining together in America's fragmented communities. (*No Title*).
- Yaman, Y. (2005). Sivil toplum kuruluşlarında birbirinden öğrenme: Benchmarking. *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Yönetim Rehberi, Kaknüs Yayınları, İstanbul*.
- Yang, K. (2015). The Key Factors of Successful Self-organizing Cooperation between Different Social Organizations--Based on the NGOs' Alliance during the Wenchuan Earthquake Relief in Shannxi Province. *Chinese Public Administration*, 362(8), 66-70.
- Yükseler, M., Yazgan, J., ve Tenikler, G. (2024). Anlık gönüllülük olgusunun Türkiye'deki afet ve acil durum yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 1-17.
- Zhu, J., Wang, C., ve Hu, M. (2009). Obligation, Action and Cooperation: Case Studies of NGOs' Participation in the Sichuan Earthquake Relief. In: Beijing: Beijing University Press.

Afetlerde Gönüllülük Mevzuatı

Mehmet Metehan ÇETİNTAŞ¹

GİRİŞ

Afetler, toplumların karşı karşıya kaldığı en büyük sınavlardan biridir. Afetler, geniş çaplı can ve mal kayıplarına yol açarken, aynı zamanda toplumun dayanışma ve yardımseverlik duygularını da harekete geçirir. Bu süreçte, gönüllülerin oynadığı rol hayati öneme sahiptir. Gönüllüler, afetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında verdikleri destekle afet yönetiminin kritik ve vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

Türkiye gibi afet riski yüksek olan ülkelerde, gönüllülüğün yasal çerçevesi ve bu alandaki düzenlemeler, etkin bir afet yönetimi için belirleyici faktörlerden biridir. Türkiye’de afet yönetimi ve gönüllülük ilişkisi, özellikle son yıllarda yaşanan büyük afetler sonrasında daha fazla önem kazanmıştır. Ancak, gönüllülerin bu süreçteki rollerinin daha etkin bir şekilde belirlenmesi ve düzenlenmesi gerekliliği gün geçtikçe daha fazla hissedilmektedir.

Bu bölümde, Türkiye’deki afet yönetiminde gönüllülüğün mevcut yasal durumu ele alınmış, uluslararası iyi uygulamalar ışığında değerlendirmeler yapılmış ve Türkiye için öneriler sunulmuştur. Bölüm, Türkiye’nin afet yönetimi gönüllülük esaslarını belirleyen mevcut mevzuatı tarihsel bir süreçte ortaya koymayı ve bu alandaki potansiyeli en üst düzeye çıkaracak yasal düzenlemeleri tartışmayı amaçlamaktadır.

¹ Ph.Dc, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Dairesi Başkanlığı; Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, mehmetmetehancetintas@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9777-4966

STK'ları kapsayacak üst bir normda (Kanun veya Cumhurbaşkanı imzalı bir Yönetmelik) yasal bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Yapılması gereken bu düzenleme ile gönüllülerin afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerine etkin katılımını sağlamak amacıyla daha kapsamlı eğitim ve sertifikasyon programları oluşturulmalı ve standardize edilmelidir. Ayrıca, bu düzenleme ile gönüllülerin sürdürülebilirliği ve güvenliği açısından gönüllülerin hakları ve sorumlulukları net bir şekilde belirtilmelidir.

Son olarak, yerel düzeyde afet bilincini artırmak için toplum temelli afet yönetimi yaklaşımları benimsenmelidir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın gönüllülük faaliyetlerine daha aktif katılımı teşvik edilmelidir. Yapılması gereken bu yasal düzenlemede her Belediyenin kendi düzeninde ilerlettiği gönüllülük sistemlerinde belirli bir standart geliştirilmelidir. Buna ek olarak Türkiye'de her kurum ve kuruluşun kendi gönüllü bilgilerini girdiği ortak bir elektronik gönüllü ağı sistemi oluşturulmalıdır. Bu sayede özellikle afet anında gönüllülere ulaşımı kolaylaşacaktır. Bu doğrultuda yapılacak mevzuat iyileştirmeleri ve uygulama düzenlemeleri, Türkiye'nin afet yönetim kapasitesini önemli ölçüde artıracaktır.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2024, Temmuz 01). *AFAD Gönüllüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönerge*. İçişleri Bakanı Olur'u: <https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/Mevzuat/Yonergeler/AFAD-Gonullulugune-Iliskin-Usul-ve-Esaslar-Hakkinda-Yonerge.pdf>
- Alexander, D. (2005). Towards the development of a standard in emergency planning. *Disaster Prevention and Management*, 14(2), 158-175. <https://doi.org/10.1108/09653560510595164>
- Alexander, D. E. (2002). *Principles of emergency planning and management*. Oxford University Press.
- Baldwin, R., Cave, M., & Lodge, M. (2011). *Understanding regulation: Theory, strategy, and practice* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199576081.001.0001>
- BBK. (2024, Temmuz 07). *Federal Office for Civil Protection*. The Federal Office for Civil Protection. https://www.bbk.bund.de/EN/About-us/about-us_node.html
- BBK. (2024, Temmuz 07). *Gesetz über den Zivilschutz und die Katastrophenhilfe des Bundes (Zivilschutz- und Katastrophenhilfegesetz - ZSKG)*. BBK. https://www.bbk.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Rechtsgrundlagen/zskg.pdf?__blob=publicationFile&v=11
- Cabinet Office. (2024, Temmuz 09). *Disaster Management in Japan*. <https://www.bousai.go.jp/en/about/index.html>
- Cabinet Office. (2024, Temmuz 09). *Disaster Management In Japan*. https://www.bousai.go.jp/en/documentation/white_paper/pdf/2021/R3_hakusho_english.pdf
- CERT. (2024, Temmuz 08). *Community Emergency Response Teams*. <https://www.certuk.org.uk/about-us>
- Childs, I. (2008) *Emergence of new volunteerism: increasing community resilience to natural di-*

- sasters in Japan. In Gow, K & Paton, D (Eds.) *The Phoenix of Natural Disasters: Community Resilience*. Nova Science Publishers, United States of America, pp. 171-180.
- Coppola, D. P. (2011). *Introduction to international disaster management* (2nd ed.). Butterworth-Heinemann.
- Dynes, R. R. (2005). Community social capital as the primary basis for resilience. *Disaster Research Center*,
- Fekete, A., Tzavella, K., & Baumhauer, R. (2016). Spatial exposure aspects contributing to vulnerability and resilience assessments of urban critical infrastructure in a flood and blackout context. *Natural Hazards*, 86(Suppl 1), 151-176.
- FEMA. (2024, Temmuz 05). *Stafford Act*. Federal Emergency Management Agency. <https://www.fema.gov/disaster/stafford-act>
- FEMA. (2024, Temmuz 06). *Community Emergency Response Team (CERT)*. Federal Emergency Management Agency. <https://www.fema.gov/emergency-managers/individuals-communities/preparedness-activities-webinars/community-emergency-response-team>
- Freise, M., & Walter, A. (2024). Motivations and expectations of German volunteer firefighters. *Journal of Civil Society*, 20(2), 190–208. <https://doi.org/10.1080/17448689.2024.2357081>
- Garner, B. A. (2009). *Black's law dictionary* (9th ed.). West Publishing Co.
- GOV.UK. (2024, Temmuz 08). *Voluntary Sector Civil Protection Forum (VSCP)*. <https://www.gov.uk/government/groups/voluntary-sector-civil-protection-forum>
- haw, R., & Takeuchi, Y. (2012). *East Japan Earthquake and Tsunami: Evacuation, Communication, Education and Volunteerism*. Research Publishing Service.
- İstanbul Tabipler Odası. (2024, Temmuz 01). *Afetler ve Halk Sağlığı*. https://www.istabip.org.tr/site_icerik/2023/EYL%C3%9CL/afetler.pdf
- Kapucu, N. (2006). Interagency communication networks during emergencies: Boundary spanners in multiagency coordination. *The American Review of Public Administration*, 36(2), 207-225. <https://doi.org/10.1177/0275074005280605>
- Kuhlicke, C., Steinführer, A., Begg, C., Bianchizza, C., Bründl, M., Buchecker, M., ... & Faulkner, H. (2011). Perspectives on social capacity building for natural hazards: Outlining an emerging field of research and practice in Europe. *Environmental Science & Policy*, 14(7), 804-814.
- Legislation.gov.uk. (2024, Temmuz 08). *Civil Contingencies Act 2004*. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/36/contents>
- Matsuoka, Y., Joerin, J., Shaw, R., & Takeuchi, Y. (2012). Partnership between city government and community-based disaster prevention organizations in Kobe, Japan. In *Community-based disaster risk reduction* (pp. 151-184). Emerald Group Publishing Limited.
- National Land Agency, Japan. (2024, Temmuz 09). *Disaster Countermeasures Basic Act*. <https://www.adrc.asia/documents/law/DisasterCountermeasuresBasicAct.pdf>
- O'Brien, G., & Read, P. (2005). Future UK emergency management: New wine, old skin?. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 14(3), 353-361. <https://doi.org/10.1108/09653560510605018>
- Paton, D., & Johnston, D. (2006). *Disaster resilience: An integrated approach*. Charles C Thomas Publisher.
- Phillips, B. D., Neal, D. M., & Webb, G. R. (2016). *Introduction to emergency management*. CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781315394701>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı*. 25 Kasım 2023 tarih ve 32350 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/10/20231025M1-1.pdf>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği*. 24 Şubat 2022 tarih ve 31760 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220224-31.pdf>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Afet ve Acil Durumlara İlişkin Hizmet Standartları ve Akreditasyon Esaslarının Belirlenmesi Hakkında*

- Yönetmelik*. 29 Temmuz 2020 tarih ve 31200 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200729-1.htm>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*. 17 Haziran 2009 tarih ve 27261 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090617-1.htm>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Afetlerde ve Acil Durumlarda Sağlık Hizmetleri Yönetmeliği*. 25 Mayıs 2021 tarih ve 31491 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/05/20210525-3.htm>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. 15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. 9 Haziran 2022 tarih ve 31861 sayılı: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/06/20220609-2.pdf>
- Resmi Gazete. (2024, Temmuz 01). *Erzincanda ve Erzincan yer sarsıntısından müteasir olan mıntıkalarda zarar görenlere yapılacak yardım hakkında kanun*. 25 Ocak 1940 tarih ve 4416 sayılı : https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc021/kanuntbmmc021/kanuntbmmc02103773.pdf
- Shaw, R. (Ed.). (2014). *Community practices for disaster risk reduction in Japan*. Springer Japan.
- Simpson, D. M. (2001). Community Emergency Response Training (CERTs): A recent history and review. *Natural Hazards Review*, 2(2), 54-63. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988\(2001\)2:2\(54\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988(2001)2:2(54))
- Thieken, A. H., Mariani, S., Longfield, S., & Vanneville, W. (2014). Flood resilient communities—managing the consequences of flooding. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 16(8), 10.5194/nhess-14-33-2014.
- THW. (2024, Temmuz 07). *Federal Agency*. Technische Hilfswerk (THW). https://www.thw.de/EN/THW/Organisation/Federal-Agency/federal-agency_node.html
- THW. (2024, Temmuz 07). *Volunteers – Fields of operation*. Technische Hilfswerk (THW). https://www.thw.de/EN/THW/Responsibilities/Volunteers-Fields-of-operation/volunteers-fields-of-operation_node.html
- UNDRR. (2024, Haziran 26). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
- Waugh Jr., W. L., & Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Administration Review*, 66(1), 131-140. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00673.x>
- Waugh, W. L. (2000). *Living with hazards, dealing with disasters: An introduction to emergency management*. M.E. Sharpe.
- Waugh, W. L., & Tierney, K. J. (2007). *Emergency management: Principles and practice for local government* (2nd ed.). ICMA Press.

Afet Gönüllülüğüne Katılım ve Motivasyon

Şeymus AKSOY¹

GİRİŞ

Gönüllülerin afet çalışmalarına katılımı kritik öneme sahip olmasına rağmen (Paret vd., 2021), birçok araştırmacı kriz durumunda ortaya çıkan afet gönüllülerinin profesyonel müdahale ekipleri tarafından bir sorun ve sorumluluk olarak görüldüğü üzerinde durmaktadır (Barsky, Trainor, Torres, ve Aguirre, 2007; Harris, Shaw, Scully, Smith, ve Hieke, 2017). Gerçekten de ana aktörler dışındaki gönüllülerin afetlere müdahale karşısında öngörülemez olduğu değerlendirilmektedir (Dynes, 1994; Kvarnlöf ve Johanson, 2014). Fernandez, Barbara ve van Dorp (2006) afet durumunda ortaya çıkan spontan kriz gönüllülerinin yönetilmesi gerektiğini ve aksi halde profesyonel ekiplerin çalışmalarına odaklanmalarına engel olabileceğini belirtmiştir. Bu sebeple çoğu zaman afet durumunda ortaya çıkan kriz gönüllülerinin afet müdahale çalışmalarına katılımını reddedilmektedir çünkü yerleşik kurumlar bir taraftan afetlerle mücadele ederken bir taraftan da gönüllüleri yönetmek konusunda yetersiz kalabilmektedir (Paret vd., 2021). Bunu engellemek amacıyla gönüllülerin sisteme dahil edilmeleri gerektiğine dair yönelimin olduğu ifade edilmektedir (E. Auf der Heide, 2003). Ancak, Whittaker, McLennan, Handmer (2015) gönüllülerinin sisteme dahil edilme girişimlerinin, bu tür gönüllülerin afet müdahale ve risk azaltma sürecine getirdikleri yenilikçilik ve uyum sağlama becerilerini ortadan kaldırarak ters etki

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Gelişim Psikolojisi AD., seaksoy@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6637-4126

rının birbirinden ayrılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu ayrımın gerektirdiği üzere iki farklı çalışma türünde çalışan gönüllüler için sahip oldukları iş talepleri – kaynakları ve bunların çıktıları farklılaşacaktır. Dolayısıyla afet gönüllülüğüne katılım ve bağlılık konusundaki motivasyonlarında da farklılıklar söz konusu olacaktır.

Örgütsel alanda motivasyon pozitif örgütsel çıktılarının oluşturulmasında faydalıdır ancak örgütsel alanda davranışlar örgütsel normlar, değerler ve inançlar ile yapılandırılır. Ancak, esnek ve bağımsız çalışma alanlarında gönüllülerin iş kaynaklarını artırarak ve iş kaynaklarıyla iş taleplerini azaltarak motivasyonlarının artması her zaman pozitif çıktılar yaratır mı? Bu noktada özellikle üzerinde durulması gereken konunun literatürde çokta yer alan kural ihlali konusudur. Gönüllüler yüksek yardım etme motivasyon ile hareket ederken bazı kuralları ihlal edebilir veya prosedürleri tam olarak uygulamak yerine kestirme yollar kullanılabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hem örgütsel yapıya ait ilkelerin hem de esnek-bağımsız çalışmanın avantajlarının bir araya getirildiği bir gönüllülük çalışma yönetim sisteminin ortaya konulmasında fayda vardır. Etkin bir katılım motivasyonu için hem örgütsel düzeyde çalışan gönüllülerin hem de esnek çalışan gönüllülerin iş talepleri – kaynakları ve bunların çıktılarının yeterli analizi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Alfes, K., Shantz, A., & Bailey, C. (2016). Enhancing volunteer engagement to achieve desirable outcomes: What can non-profit employers do? *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 27(2), 595-617. <https://doi.org/10.1007/s11266-015-9601-3>
- Allen, J. A., & Mueller, S. L. (2013). The revolving door: A closer look at major factors in volunteers' intention to quit. *Journal of Community Psychology*, 41(2), 139-155. <https://doi.org/10.1002/jcop.21519>
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2007). The job demands-resources model: State of the art. *Journal of Managerial Psychology*, 22(3), 309-328. <https://doi.org/10.1108/02683940710733115>
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2017). Job demands-resources theory: Taking stock and looking forward. *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(3), 273-285. <https://doi.org/10.1037/ocp0000056>
- Bakker, A. B., Demerouti, E., de Boer, E., & Schaufeli, W. B. (2003). Job demands and job resources as predictors of absence duration and frequency. *Journal of Vocational Behavior*, 62(2), 341-356. [https://doi.org/10.1016/S0001-8791\(02\)00030-1](https://doi.org/10.1016/S0001-8791(02)00030-1)
- Barsky, L. E., Trainor, J. E., Torres, M. R., & Aguirre, B. E. (2007). Managing volunteers: FEMA's Urban Search and Rescue programme and interactions with unaffiliated responders in disaster response. *Disasters*, 31(4), 495-507. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2007.01021.x>
- Behr, K., Liebig, R., & Rauschenbach, T. (2000). *Strukturwandel des Ehrenamts: Gemeinwohlorientierung im Modernisierungsprozess*. Weinheim: Juventa Verlag.

- Boezeman, E. J., & Ellemers, N. (2007). Volunteering for charity: Pride, respect, and the commitment of volunteers. *Journal of Applied Psychology, 92*(3), 771-785. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.92.3.771>
- Booth, J. E., Park, K. W., & Glomb, T. M. (2009). Employer-supported volunteering benefits: Gift exchange among employers, employees, and volunteer organizations. *Human Resource Management, 48*(2), 227-249. <https://doi.org/10.1002/hrm.20279>
- Bowman, W. (2009). The economic value of volunteers to nonprofit organizations. *Nonprofit Management and Leadership, 19*(4), 491-506. <https://doi.org/10.1002/nml.232>
- Brudney, J. L. (2016). Designing and managing volunteer programs. In D. O. Renz & R. D. Herman (Eds.), *The Jossey-Bass Handbook of Nonprofit Leadership and Management* (pp. 688-733). Jossey-Bass.
- Brudney, J. L., & Gazley, B. (2002). Testing the conventional wisdom regarding volunteer programs: A longitudinal analysis of the service corps of retired executives and the U.S. Small Business Administration. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 31*(4), 525-548. <https://doi.org/10.1177/089976402237321>
- Caligiuri, P., Mencia, A., & Jiang, K. (2013). Win-win-win: The influence of company sponsored volunteerism programs on employees, NGOs, and business units. *Personnel Psychology, 66*(4), 825-860. <https://doi.org/10.1111/peps.12030>
- Caplan, R. D., Cobb, S., French, J. R. P., Van Harrison, R., & Pinneau, S. R. (1975). *Job demands and worker health: Main effects and occupational differences*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Chalofsky, N., & Krishna, V. (2009). Meaningfulness, commitment, and engagement: The intersection of a deeper level of intrinsic motivation. *Advances in Developing Human Resources, 11*(2), 189-203. <https://doi.org/10.1177/1523422309333147>
- Cuskelly, G., & Boag, A. (2001). Organisational commitment as a predictor of committee member turnover among volunteer sport administrators: Results of a time-lagged study. *Sport Management Review, 4*(1), 65-86. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(01\)70070-0](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(01)70070-0)
- Cuskelly, G., Taylor, T., Hoye, R., & Darcy, S. (2006). Volunteer management practices and volunteer retention: A human resource management approach. *Sport Management Review, 9*(2), 141-163. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(06\)70023-7](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(06)70023-7)
- Demerouti, E., Bakker, A. B., Nachreiner, F., & Schaufeli, W. B. (2001). The job demands-resources model of burnout. *Journal of Applied Psychology, 86*(3), 499-512. <https://doi.org/10.1037//0021-9010.86.3.499>
- Dynes, R. (1994). Community emergency planning: False assumptions and inappropriate analogies. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters, 12*(2), 141-158.
- Auf der Heide, E. (2003). Convergence behavior in disasters. *Annals of Emergency Medicine, 41*(4), 463-466. <https://doi.org/10.1067/mem.2003.163>
- Smith, E., Morgans, A., Qureshi, K., Burkle, F., & Archer, F. (2009). Paramedics' perceptions of risk and willingness to work during disasters. *Australian Journal of Emergency Management, 24*(3), 21-27. <https://doi.org/10.3316/informit.785442194995235>
- Eriksson, K., & Danielsson, E. (2022). Framing volunteers identifying and integrating volunteers in crises response operations. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 74*, 102912. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.102912>
- Fernandes, V. J. (2018). *Volunteer motivation, organizational commitment, and engagement: Knights of Columbus explanatory case study* (Doctoral dissertation, University of Phoenix).
- Fernandez, L. S., Barbera, J. A., & van Dorp, J. R. (2006). Spontaneous volunteer response to disasters: The benefits and consequences of good intentions. *Journal of Emergency Management, 5*(4), 57-68.

- Grossman, J. B., & Furano, K. (2002). Making the most of volunteers. http://ppv.issueab.org/resource/making_the_most_of_volunteers
- Hager, M. A., & Brudney, J. L. (2021). Volunteer management capacity in America's charities: Benchmarking a pre-pandemic field and assessing future directions. *Arizona State University*. https://www.volunteeralive.org/docs/Hager_Brudney_VMC2_2021_brief.pdf
- Haivas, S., Hofmans, J., & Pepermans, R. (2013). Volunteer engagement and intention to quit from a self-determination theory perspective. *Journal of Applied Social Psychology, 43*(9), 1869-1880. <https://doi.org/10.1111/jasp.12149>
- Harris, M., Shaw, D., Scully, J., Smith, C. M., & Hieke, G. (2017). The involvement/exclusion paradox of spontaneous volunteering: New lessons and theory from winter flood episodes in England. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 46*(2), 352-371. <https://doi.org/10.1177/0899764016654222>
- Hobfoll, S. E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology, 6*(4), 307-324. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.6.4.307>
- Whittaker, J., McLennan, B., & Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 13*, 358-368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.06.010>
- Kahn, R. L., & Byosiere, P. (1992). Stress in organizations. In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), *Handbook of Industrial and Organizational Psychology* (pp. 571-650). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Kang, M. (2016). Moderating effects of identification on volunteer engagement. *Journal of Communication Management, 20*(2), 102-117. <https://doi.org/10.1108/JCOM-08-2014-0051>
- Karasek, R. A. (1979). Job demands, job decision latitude and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly, 24*, 285-308.
- Kvarnlöf, L., & Johansson, R. (2014). Boundary practices at incident sites: Making distinctions between emergency personnel and the public. *International Journal of Emergency Services, 3*(1), 65-7.
- Liao-Troth, M. A. (2001). Attitude differences between paid workers and volunteers. *Nonprofit Management and Leadership, 11*(4), 423-442.
- Miller, B. K., Adair, E. A., Nicols, K. M., & Smart, D. L. (2014). Hindering the help: Politics and engagement in volunteer service organizations. *Journal of Managerial Issues, 26*(4), 365-387, 324.
- Netting, F. E., Nelson, W. H., Borders, K., & Huber, R. (2004). Volunteer and paid staff relationships: Implications for social work administration. *Administration in Social Work, 28*(3/4), 69-89.
- Paret, K. E., Mayorga, M. E., & Lodree, E. J. (2021). Assigning spontaneous volunteers to relief efforts under uncertainty in task demand and volunteer availability. *Omega, 99*, 102228. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2020.102228>
- Post, S. G. (2005). Altruism, happiness, and health: It's good to be good. *International Journal of Behavioral Medicine, 12*, 66-77.
- Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior, 25*(3), 293-315. <https://doi.org/10.1002/job.248>
- Schaufeli, W. B., Bakker, A. B., & van Rhenen, W. (2009). How changes in job demands and resources predict burnout, work engagement, and sickness absenteeism. *Journal of Organizational Behavior, 30*(7), 893-917. <https://doi.org/10.1002/job.595>
- Siegrist, J. (1996). Adverse health effects of high effort-low reward conditions. *Journal of Occupational Health Psychology, 1*(1), 27-41.

- Strandh, V. (2019). Crisis volunteerism is the new black?—Exploring the diversity of voluntary engagement in crisis management. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 10(3), 311-331. <https://doi.org/10.1002/rhc3.12164>
- Tidwell, M. V. (2005). A social identity model of prosocial behaviors within nonprofit organizations. *Nonprofit Management and Leadership*, 15(4), 449-467.
- Wachtendorf, T. (2004). Improvising 9/11: Organizational improvisation following the World Trade Center disaster (Doctoral dissertation). University of Delaware.
- Waugh, W., & Streib, G. (2006). Collaboration and leadership for effective emergency management. *Public Administration Review*, 66(S1), 131-140.
- Wrześniewski, A., & Dutton, J. E. (2001). Crafting a job: Revisioning employees as active crafters of their work. *Academy of Management Review*, 26(2), 179-201. <https://doi.org/10.5465/amr.2001.4378011>

Ulusal Düzeyde Afet Gönüllülüğü: Kurumlar ve Uygulamalar

Emrah GÖKKAYA ¹

GİRİŞ

Afetler, insan hayatı için fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik vb. birçok yönden olumsuz sonuca sebep olan, beklenmedik bir anda beklenmedik bir şekilde meydana gelen, doğa ya da insan kaynaklı olaylardır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD, 2014). Meydana gelen bir afet sonrası karar vericiler kamu kurum ve kuruluşlarının kaynaklarını afet bölgesine yönlendirmektedirler (Gökkaya ve Demirbilek, 2022). Afet bölgesine yönlendirilen kaynakların bir kısmı da sivil gönüllü kişiler ile afetlerde gönüllülük faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşlar ile bu kurum ve kuruluşlara bağlı gönüllü kişilerden oluşmaktadır.

Afet yönetimi süreçleri içerisinde afet meydana geldikten sonra müdahale ve yeniden inşa süreçleri, afet sonrası toparlanma için önemli süreçlerdir. Özellikle deprem gibi afetler sonrası başarılı bir müdahale ve yeniden inşa yönetimi, psikolojik, fiziksel ve ekonomik açıdan sürdürülebilir toplum gelişimi için önemlidir ve gelecekteki tehlikelere karşı kırılganlığı önemli ölçüde azaltmaktadır (Patton vd. 2000; Paton 2003; Lawther 2009; Lu & Xu 2015; Lu vd. 2018).

Afetlerde gönüllülük faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşlar ile karar vericiler, afet sonrası yeniden yapılanma ve müdahale süreçlerinde benzer hedeflere sahiptirler. Dolayısıyla afetlerde gönüllülük faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşlar ilk aşamada kamu kurum mal ve hizmet sunma kapasitesinin eksik kaldı-

¹ Öğr. Gör. Dr., Kayseri Üniversitesi, Bünyan MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, egokkaya@kayseri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1373-3188

hızlı ve etkili müdahaleyi sağlamayı amaçlar. Gönüllülük esasıyla çalışan bu yapılar, afet yönetiminde hem yerel hem de ulusal düzeyde büyük katkılar sunarak, afet sonrası iyileştirme süreçlerinde de toplumun yeniden inşasına destek olmaktadır. Bu gönüllülük yapıları, toplumun afetlere karşı daha hazırlıklı ve dayanıklı olmasını sağlayarak, afet sonrası müdahale ve iyileştirme çalışmalarında kritik bir rol üstlenmektedir.

Afet gönüllülüğü, toplumun dayanıklılığını artırmak ve afetlerin etkilerini minimize etmek için hayati bir rol oynamaktadır. AFAD ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından koordine edilen bu gönüllülük hareketi, eğitilmiş ve sertifikalı gönüllülerin afet anında etkin müdahalede bulunmasını sağlamaktadır. Geniş katılım ve çeşitli eğitim programlarıyla desteklenen afet gönüllülüğü, halkın bilinçlenmesini ve afetlere hazırlıklı olmasını teşvik etmektedir. Ancak, standartlaşma, koordinasyon ve finansman gibi alanlarda karşılaşılan zorlukların aşılması, gönüllülük faaliyetlerinin daha etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır. Dijital teknolojilerin kullanımı ve ulusal-uluslararası iş birliklerinin artırılmasıyla, afet gönüllülüğü kapasitesinin daha da geliştirilmesi mümkündür.

KAYNAKLAR

- AFAD, (2014). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. 16 Temmuz 2024 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden erişilmiştir.
- AFAD, (2022). AFAD akreditasyon sistemi. 31 Temmuz 2024 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/afad-akreditasyon-sisteminde-189-uye-daha-sertifikalarina-kavustu> adresinden erişilmiştir.
- AFAD, (2024). AFAD ve tarihçesi. 10 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda> adresinden erişilmiştir.
- AKUT, (2024). AKUT hakkında. 11 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.akut.org.tr/> adresinden erişilmiştir.
- ANDA, (2024). ANDA hakkında. 12 Ağustos 2024 tarihinde, <https://anda.org.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Ahmad, M. M. (2001). The state, laws and non-governmental organisations (NGOs) in Bangladesh. *International Journal of Not-for-Profit Law*, 3(3), 1-14.
- Begum, A. (2003). Government–NGO interface in development management: experiences of selected collaboration models in Bangladesh. AH Development Publishing House.
- Carson, E. D. (1999). Comment: On defining and measuring volunteering in the United States and abroad. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 67-71.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 1516.
- Cnaan, R. A., & Amroffell, L. (1994). Mapping volunteer activity. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(4), 335-351.
- Col, J. M. (2007). Managing disasters: The role of local government. *Public administration review*, 67, 114-124.

- Demirbilek, Ö. (2023). Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC). Y. Özkaya, K. Demirci, V. Erat & A. Duran (Ed.), *Afet Ansiklopedisi* (ss. 446-448). Nobel Yayınevi.
- Demirbilek, Ö., & Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International journal of disaster risk reduction*, 96, 103994.
- Derthick, M. (2007). Where federalism didn't fail. *Public Administration Review*, 67, 36-47.
- Eikenberry, A. M., Arroyave, V., & Cooper, T. (2007). Administrative failure and the international NGO response to Hurricane Katrina. *Public Administration Review*, 67, 160-170.
- Field, C. B., Barros, V., Stocker, T. F., & Dahe, Q. (Eds.). (2012). *Managing the risks of extreme events and disasters to advance climate change adaptation: special report of the intergovernmental panel on climate change*. Cambridge University Press.
- Finkelstein, M. A., & Brannick, M. T. (2007). Applying theories of institutional helping to informal volunteering: Motives, role identity, and prosocial personality. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(1), 101-114.
- Gökkaya, E. ve Demirbilek, Ö. (2022). Olağan dışı durumlarda örgütler ve organizasyonlar. İ. Çelebi & E. Balcı (Ed.), *Olağan dışı durumlarda halk sağlığı* (s. 35-35). Nobel Yayınevi.
- İHH, (2024). İHH hakkında. 11 Ağustos 2024 tarihinde, <https://ihh.org.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Köçer, M. S., & Aslan, R. (2023). Gönüllü arama kurtarma ekiplerinin orman yangınlarındaki tahliye deneyimleri: 2021 Akdeniz orman yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829-851.
- Lawther, P. M. (2009). Community involvement in post disaster re-construction-case study of the British red cross Maldives recovery program. *International Journal of Strategic Property Management*, 13(2), 153-169.
- Lu, Y., & Xu, J. (2015). NGO collaboration in community post-disaster reconstruction: field research following the 2008 Wenchuan earthquake in China. *Disasters*, 39(2), 258-278.
- Lu, Y., Xu, D., Wang, Q., & Xu, J. (2018). Multi-stakeholder collaboration in community post-disaster reconstruction: Case study from the Longmen Shan Fault area in China. *Environmental Hazards*, 17(2), 85-106.
- McMahon, S. M. (2014). The owners of humanitarianism: the role of nongovernmental organizations in Haitian underdevelopment. *Berkeley Undergraduate Journal*, 27(1).
- Merino, S. M. (2013). Religious social networks and volunteering: Examining recruitment via close ties. *Review of Religious Research*, 55(3), 509-527.
- Paton, D., Smith, L., & Violanti, J. (2000). Disaster response: risk, vulnerability and resilience. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 9(3), 173-180.
- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: a social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 12(3), 210-216.
- Reed, P. B., & Selbee, L. K. (2001). The civic core in Canada: Disproportionality in charitable giving, volunteering, and civic participation. *Nonprofit and voluntary sector quarterly*, 30(4), 761-780.
- Roney, B. (2011). Earthquakes and civil society: A comparative study of the response of China's nongovernment organizations to the Wenchuan earthquake. *China Information*, 25(1), 83-104.
- Roth, S. (2015). Aid work as edgework—voluntary risk-taking and security in humanitarian assistance, development and human rights work. *Journal of Risk Research*, 18(2), 139-155.
- Sauer, L. M., Catlett, C., Tosatto, R., & Kirsch, T. D. (2014). The utility of and risks associated with the use of spontaneous volunteers in disaster response: A survey. *Disaster medicine and public health preparedness*, 8(1), 65-69.
- Sector, I. (1999). Giving and volunteering in the United States, 1999 edition. *Washington, DC: Author*.

- Shaw, M. M. (2003). Successful collaboration between the nonprofit and public sectors. *Nonprofit management and leadership*, 14(1), 107-120.
- Simo, G., & Bies, A. L. (2007). The role of nonprofits in disaster response: An expanded model of cross-sector collaboration. *Public administration review*, 67, 125-142.
- Telford, J., & Cosgrave, J. (2007). The international humanitarian system and the 2004 Indian Ocean earthquake and tsunamis. *Disasters*, 31(1), 1-28.
- Türk Kızılay, (2024). Kızılay tarihçesi. 10 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> adresinden erişilmiştir.
- United Nations Volunteers (UNV). (2021). 2022 State of the World's Volunteerism Report: Building Equal and Inclusive Societies. https://swvr2022.unv.org/wp-content/uploads/2022/04/UNV_SWVR_2022.pdf
- Whittaker, J., McLennan, B., & Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International journal of disaster risk reduction*, 13, 358-368.
- Wilson, J., & Musick, M. (1998). The contribution of social resources to volunteering. *Social science quarterly*, 799-814.
- Wood, J. (2004). Improving NGO coordination: lessons from the Bam earthquake. *Humanitarian Exchange*, 27, 27-30.
- Wymer Jr, W. W. (1997). A religious motivation to volunteer? Exploring the linkage between volunteering and religious values. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 5(3), 3-17.
- Yükseler, M., Yazgan, J., & Tenikler, G. (2023). Anlık gönüllülük olgusunun Türkiye'deki afet ve acil durum yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 1-17.

Uluslararası Düzeyde Afet Gönüllülüğü: Kurumlar ve Uygulamalar

Emrah GÖKKAYA¹

GİRİŞ

Uluslararası düzeyde afet gönüllülüğü, afetlerin etkilerini hafifletmede ve toplumsal direnci artırmada kritik bir rol oynamaktadır. Afetler, yalnızca fiziksel yıkıma neden olmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan da derin yaralar açmaktadır. Bu nedenle, afet yönetiminde etkili ve koordineli bir yaklaşım, yerel ve uluslararası düzeyde gönüllülerin aktif katılımını gerektirmektedir. Bu katılım, afet sonrası müdahalelerin hızla ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Uluslararası gönüllü ağları ve kurumları, bu alanda önemli katkılar sunmakta ve afet müdahale kapasitesini artırmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM), uluslararası afet gönüllülüğü konusunda merkezi bir rol oynamaktadır. BM'nin çeşitli organları ve programları, afet gönüllülerinin eğitimini, koordinasyonunu ve sahadaki faaliyetlerini destekler. Örneğin, BM Gönüllü Programı (UNV), dünya genelinde binlerce gönüllüyü mobilize ederek afet müdahale ve iyileşme süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Bu program, gönüllülerin yetkinliklerini artırarak, afet yönetiminde daha etkili bir rol oynamalarını sağlamaktadır. Ayrıca, Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Grubu (INSARAG), BM çatısı altında faaliyet göstererek uluslararası arama kurtarma ekiplerinin standardizasyonunu ve sertifikasyonunu sağlamaktadır (INSARAG, 2020; UNV, 2022; UNDRR, 2024).

¹ Dr., Kayseri Üniversitesi, Bünyan MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, egokkaya@kayseri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1373-3188

ekipler arasındaki koordinasyonu zorlaştırabilmektedir. Kaynak ve finansman eksiklikleri ise gönüllü programlarının sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Bu zorluklar, gönüllülerin etkinliğini ve müdahale kapasitesini sınırlayabilir, bu nedenle bu alanlarda kapsamlı çözümler geliştirilmesi gerekmektedir.

Öneri olarak, güvenlik ve lojistik sorunlarının çözülmesi için, afet bölgelerinde risk değerlendirmesi ve güvenlik protokollerinin sıkı bir şekilde uygulanması önemlidir. Ayrıca, dil ve iletişim engellerini aşmak için çeviri hizmetleri ve kültürel eğitimin artırılması, gönüllüler arasında etkili bir bilgi akışı sağlayabilir. Finansman ve kaynak yönetiminde ise, daha şeffaf ve sürdürülebilir bağış ve destek mekanizmaları oluşturulmalı; uluslararası ortaklıklar ve iş birlikleri güçlendirilmelidir. Bu stratejiler, uluslararası afet gönüllülüğünün etkinliğini artırarak, küresel krizlere daha etkili yanıtlar verilmesini sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Demirbilek, Ö. (2023). Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC). İçinde Y. Özkaya, K. Demirci, V. Erat & A. Duran (Ed.), *Afet Ansiklopedisi* (ss. 446-448). Nobel Yayınevi.
- Demirbilek, Ö., & Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International journal of disaster risk reduction*, 96, 103994.
- EUCPM, (2021). Disaster Preparedness. DG ECHO Guidance Note.
- EUCPM, (2023). Our Mission, Vision & Values. European Union Disaster Resilience Goals: Acting together to deal with future emergencies.
- GHA, (2024). Global communities. 06 Ağustos 2024 tarihinde, <https://globalcommunities.org/> adresinden erişildi.
- Gökkaya, E. ve Demirbilek, Ö. (2022). Olağan dışı durumlarda örgütler ve organizasyonlar. İ. Çelebi & E. Balcı (Ed.), *Olağan dışı durumlarda halk sağlığı* (s. 35-35). Nobel Yayınevi.
- IFRC, (2024). IFRC 2024 Global plan. Geneva.
- INSARAG, (2020). INSARAG Guidelines, Volume II: Preparedness and Response.
- INSARAG, (2024). Technical Reference Library. 05 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.insarag.org/technical-reference-library/index/> adresinden erişildi.
- Köçer, M. S., & Aslan, R. (2023). Gönüllü arama kurtarma ekiplerinin orman yangınlarındaki tahliye deneyimleri: 2021 Akdeniz orman yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829-851.
- OCHA, (2023). OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination.
- UNDRR, (2023). United Nations Office for Disaster Risk Reduction 2023 Annual Report.
- UNDRR, (2024). Afet riski ve sürdürülebilir kalkınma için 2030 gündemi. 31 Temmuz 2024 tarihinde, <https://www.undrr.org/> adresinden erişildi.
- UNICEF, (2024). About UNICEF. 03 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.unicef.org/about-unicef> adresinden erişildi.
- UNHCR, (2024). About UNHCR. 04 Ağustos 2024 tarihinde, <https://www.unhcr.org/about-unhcr> adresinden erişildi.
- UNV, (2022). Dünyada gönüllülüğün durumu raporu. 31 Temmuz 2024 tarihinde, <https://www.unv.org/swvr> adresinden erişildi.

Afetlerde Arama Kurtarma Gönüllülüğü: Saha Deneyimleri

Musab Süleyman KÖÇER¹

İbrahim Mete KAPLAN²

GİRİŞ

Gönüllüler, kavramsal olarak hiçbir maddi çıkar gözetmeksizin, afet ve acil durumlarda toplum yararına bireysel veya ekip olarak müdahalede bulunan sivil kişileri ifade eder (Whittaker vd., 2015: 361). Gönüllülük genel olarak “afet gönüllülüğü” olarak bilinse de her afet türü spesifik beceriler ve eğitimler gerektirdiğinden, gönüllülük farklı branşlara ayrılmaktadır (Twigg ve Mosel, 2017: 444). Örneğin, orman gönüllüleri orman yangınları konusunda uzmanlaşırken, arama kurtarma gönüllüleri kentsel yıkımlara müdahalede eğitim almaktadır. Ayrıca, barınma ve beslenme hizmetlerine destek veren ya da lojistik ve insani yardım sunan gönüllüler de bulunmaktadır. Ortak bir amaç doğrultusunda birleşen bu gönüllüler, afet öncesi, sırası ve sonrasında aktif rol alarak ulusal çıkarların korunmasında kritik bir mihenk taşıdır.

Gönüllülük üzerine yapılan çalışmalar, gönüllü olmanın motivasyonlarını ve engelleyici faktörlerini ortaya koymaktadır. Kişisel tatmin, minnet duygusu ve vicdani sorumluluk gibi sosyal ve psikolojik sebepler gönüllülüğü teşvik eden unsurlar arasında yer alırken, toplumda takdir edilme arzusu, üniforma giyme isteği ve daha önce afetzede olmak gibi patolojik motivasyonlar da mevcuttur

¹ Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, kocer.musab@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9286-5519

² Uzm., Hayatta Kalma Merkezi, Köpek Eğitmeni, Arama Kurtarma Tim Lideri ve Gönüllüsü, ibrahimmetekaplan01@gmail.com, ORCID iD: 0009-0003-9096-6641

İçerik uyumu, görev dağılımını ve kurtarma faaliyetlerinde gerekli olan ekipman ve personel hazırlığını önemli ölçüde iyileştirmektedir. Bu deneyimler, arama kurtarma operasyonlarının daha etkili ve verimli yürütülmesini sağlamaktadır. Bu sebeple, arama kurtarma gönüllülüğünü desteklemek ve teşvik etmek amacıyla çeşitli programlar düzenlenmeli, özellikle afet durumlarında gönüllülerin çalıştıkları kurumlardan esnek bir şekilde izin alabilmeleri kolaylaştırılmalıdır. Uzun süreli operasyonlarda personel sürekliliği sağlanamadığı durumlarda, birçok sivil toplum kuruluşu operasyonları sürdürme konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorlukları aşmak için, gönüllülerin hem profesyonel hem de kişisel gelişimlerini destekleyecek sürekli eğitimler sunulmalı ve onların motivasyonunu yüksek tutacak politikalar geliştirilmelidir. Bu yaklaşımlar, arama kurtarma faaliyetlerinde sürekliliği ve etkinliği artıracak, operasyonlar sırasında karşılaşılan zorlukları en aza indirerek daha başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

Not: *Bu çalışma kapsamında değerlendirilen arama kurtarma gönüllülüğü, yazarlar tarafından uzun süreli ve çoklu operasyonel saha tecrübeleriyle kümülatif kişisel deneyimlere ve literatür bilgisine dayanmaktadır.*

KAYNAKLAR

- AFAD (2022). T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Afet ve Acil Durum Eğitimleri Akreditasyon Kılavuzu. T.C. İçişleri Bakanlığı website: <https://www.afad.gov.tr/>
- AFAD (2023). T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. Kentsel Arama ve Kurtarma Akreditasyon Sistemi (KAVKAS) ve INSARAG Tanımlı Ulusal Akreditasyon Sistemi (IRNAP/ITUAS) Kılavuzu.
- Boztilkı, M. ve Barış, İ. (2024). A Research on The Experiences of Disaster Volunteers on 2023 Kahramanmaraş Earthquakes. *Amme İdaresi Dergisi*, 57(2), 155–178.
- Breen, K., Meyer, M. A., Becker, S., Purdum, J. C. ve Nolan, S. (2024). Volunteer motivations in civilian volunteer search and rescue organizations. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 111(4), 104688. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104688>
- Çelebi, İ. ve Gökçaya, E. (2023). Prevalence of Anxiety and Depression and Associated Factors among Firefighters: A Cross-Sectional Study in Turkey. *Rwanda Medical Journal*, 80(3), 53–61. <https://doi.org/10.4314/rmj.v80i3.1>
- Demirbilek, Ö. ve Öztürk, S. (2023). Understanding University Students WHO Do not Want to Volunteer in Disasters: A Qualitative Study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96, 103994. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994>
- Johnson, L. (2004). An introduction to mountain search and rescue. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 22(2), 511–24, x. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2004.01.010>
- Keşgin, B. (2016). Türkiye’de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*. (13), 119–131.

- Kılıç Özkaynar, G. (2023). Afet Döneminde Yönetim Fonksiyonlarının Uygulanma Sürecine Yönelik Bir Araştırma: Kahramanmaraş Depremi Özelinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 5(2), 105-127. <https://doi.org/10.46464/tdad.1282726>
- Köçer, M. S. ve Aslan, R. (2023). Gönüllü Arama Kurtarma Ekiplerinin Orman Yangınlarındaki Tahliye Deneyimleri: 2021 Akdeniz Orman Yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829-851. <https://doi.org/10.35341/afet.1236021>
- Özkan, O. ve Uzun, A. (2024). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki İkametlerini Sorulamak: Balıkesir İli Örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(46), 267-312. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1326498>
- Polat, T. (2024). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(2), 329-340. <https://doi.org/10.35341/afet.1287897>
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2023). Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. AFAD Akreditasyon Çalışmaları. 15 09 2024 tarihinde <https://www.siviltoplum.gov.tr/karaman/afad-akreditasyon-calismalari> adresinden erişildi.
- TDF (2022). Türkiye Dağcılık Federasyonu Eğitim Yönergesi. Türkiye Dağcılık Federasyonu website: <https://tdf.tr/mevzuat/>
- Twigg, J. ve Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443-458. <https://doi.org/10.1177/0956247817721413>
- Whittaker, J., McLennan, B. ve Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. 2212-4209, 13, 358-368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.07.010>
- Yılmaz, G. ve Demiröz Yıldırım, S. (2020). Afetlerde Kentsel Arama ve Kurtarmada Kullanılan Yöntemler ve Güncel Yaklaşımların Değerlendirilmesi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 6(1), 196-208. <https://doi.org/10.21324/dacd.533639>
- Yükseler, M., Yazgan, J. ve Tenikler, G. (2023). Anlık Gönüllülük Olgusunun Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1311962>

Afetlerde Gönüllü Yönetimi

Jale YAZGAN¹

GİRİŞ

Afetlerin yaşanma sıklığı ve şiddeti giderek artmaktadır. Bu durumun, insanların doğa üzerindeki hakimiyetinin giderek artması, nüfusun kentlerde yoğunlaşması, ham madde arayışı, aşırı tüketim faaliyetleri gibi birçok unsurdan kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim, doğa olayları dünya var olduğundan beri gerçekleşirken, bu olaylar ile insan faaliyetlerinin kesişimi sonucunda artık bir doğa olayı olmaktan çıkıp tehlikeye ve eğer müdahale kapasitesini aşarsa afete dönüşmektedir. Uluslararası Acil Durum Olayları Veri Tabanının (EM-DAT) yayınladığı rapora göre, özellikle hidrometeorolojik tehlikelerin artış göstererek afet boyutuna dönüşen olayların sayısının arttığı, jeofiziksel tehlikelerin ise nispeten belirli bir ivmede gerçekleştiği ve bu afetler sonucunda can ve mal kayıplarının giderek arttığı görülmektedir (United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR), 2020). Nitekim, UNDRR yayınladığı rapora göre ise, 1970’li yıllarda ortalama 90 afet olayı yaşanmışken, 2000-2020 yılları arasında bildirilen afet sayısının yılda 350-500’e çıktığı ve mevcut eğilimlerin artması halinde, 2030 yılına kadar yıllık bildirilen afet sayısının 560’a kadar yükselebileceği tahmin edilmektedir (UNDRR, 2022). Bu bağlamda, afetlerin tüm dünya üzerindeki olumsuz etkileri ve antropojen kaynaklı iklim değişikliği göz önünde bulundu-

¹ Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Kavaklıdere Şehit Alper Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Acil Durum ve Afet Yönetimi Programı, jaleyazgan@mu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6410-0786

KAYNAKLAR

- AFAD. (2018). *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. AFAD. <https://www.afad.gov.tr/kitaplar>
- AFAD. (2024). *Stratejik Plan 2024-2028*. Stratejik Planlar. <https://www.afad.gov.tr/stratejik-planlar>
- AFAD. (t.y.a). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimler Sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- AFAD. (t.y.b). *AFAD Akreditasyon*. <https://akreditasyon.afad.gov.tr/>
- AFAD. (t.y.c). *AFAD Gönüllülük Projesi*. AFAD Gönüllülük Projesi. <https://www.afad.gov.tr/afad-gonulluluk-projesi>
- AFAD. (t.y.d). *AYDES-Kitle Kaynak*. <https://www.afad.gov.tr/aydes--kitle-kaynak>
- Alexander, D. (2010). The voluntary sector in emergency response and civil protection: Review and recommendations. *International Journal of Emergency Management*, 7(2), 151. <https://doi.org/10.1504/IJEM.2010.033654>
- Başaran, İ., & Akyüz, D. (2022). Afet Yönetiminde Bir Sivil Toplum Kuruluşu: Türk Kızılay. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76-91. <https://doi.org/10.52539/mad.1126125>
- Botzen, W. J. W., Deschenes, O., & Sanders, M. (2019). The Economic Impacts of Natural Disasters: A Review of Models and Empirical Studies. *Review of Environmental Economics and Policy*, 13(2), 167-188. <https://doi.org/10.1093/reep/rez004>
- Bureau, U. C. (2023). *At Height of Pandemic, More Than Half of People Age 16 and Over Helped Neighbors, 23% Formally Volunteered*. Census.gov. <https://www.census.gov/library/stories/2023/01/volunteering-and-civic-life-in-america.html>
- Carson, E. D. (1999). Comment: On Defining and Measuring Volunteering in the United States and Abroad. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 67. <https://doi.org/10.2307/1192267>
- Daddoust, L., Asgary, A., McBey, K. J., Elliott, S., & Normand, A. (2021). Spontaneous volunteer coordination during disasters and emergencies: Opportunities, challenges, and risks. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 65. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102546>
- der Heide, E. A. (2003). Convergence behavior in disasters. *Annals of Emergency Medicine*, 41(4), 463-466. <https://doi.org/10.1067/mem.2003.126>
- Drabek, T. E., & McEntire, D. A. (2003). Emergent phenomena and the sociology of disaster: Lessons, trends and opportunities from the research literature. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 12(2), 97-112. <https://doi.org/10.1108/09653560310474214>
- Dynes, R. R. (1969). *Organized Behavior in Disaster: Analysis and Conceptualization*. Disaster Research Center, Ohio State University.
- Fernandez, L. S., Barbera, J. A., & van Dorp, J. R. (2006). Spontaneous Volunteer Response to Disasters: The Benefits and Consequences of Good Intentions. *Journal of Emergency Management*, 4(5), 57-68. https://www2.seas.gwu.edu/~dorpjr/Publications/JournalPapers/jemarticle_fernandez.pdf
- Fritz, C. E., & Mathewson, J. H. (1957). *Convergence Behavior in Disasters*. National Academy of Sciences-National Research Council. <https://archive.org/details/convergencebehav00fritrich/page/i/mode/1up?view=theater>
- IFRC. (2022). *Everyone Counts Report 2022*. <https://www.ifrc.org/sites/default/files/2022-04/Everyone%20Counts%20Report%202022%20EN.pdf>
- Independent Sector. (2024). *Value of Volunteer Time*. Independent Sector. <https://independentsector.org/resource/value-of-volunteer-time/>
- Jalali, R. (2002). Civil Society and the State: Turkey After the Earthquake. *Disasters*, 26(2), 120-139. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00196>
- Kreitner, R. (1998). *Management* (7th ed). Houghton Mifflin.

- Orloff, L. (2011). *Managing spontaneous community volunteers in disasters: A field manual*. CRC Press.
- Paciarotti, C., Cesaroni, A., & Bevilacqua, M. (2018). The management of spontaneous volunteers: A successful model from a flood emergency in Italy. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 31, 260-274. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2018.05.013>
- Provitolo, D., Dubos-Paillard, E., & Müller, J.-P. (2011, Eylül 15). *Emergent Human Behaviour During a Disaster: Thematic Versus Complex Approaches*. EPNACS 2011 within ECCS'11, Vienna, Austria. https://agritrop.cirad.fr/561127/1/document_561127.pdf
- Roth, F., & Prior, T. (2019). *Volunteerism in Disaster Management: Opportunities, Challenges and Instruments for Improvement* (s. 32 p.) [Application/pdf]. ETH Zurich. <https://doi.org/10.3929/ETHZ-B-000353819>
- Safrit, R. D. (2012). Volunteer Models and Management. İçinde *The Volunteer Management Handbook* (Second Edition, ss. 3-27). Jon Wiley & Sons.
- Sauer, L. M., Catlett, C., Tosatto, R., & Kirsch, T. D. (2014). The Utility of and Risks Associated With the Use of Spontaneous Volunteers in Disaster Response: A Survey. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 8(1), 65-69. <https://doi.org/10.1017/dmp.2014.12>
- Shaskolsky, L. (1965). *Volunteerism in Disaster Situations*. <http://udspace.udel.edu/handle/19716/1165>
- TASİP. (2023). *Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı*. <https://www.agri.edu.tr/upload/Sivil%20savunma%20Koordinatörlüğü/tasip-sivil-savunma.pdf>
- Tierney, K. (2012). Disaster Governance: Social, Political, and Economic Dimensions. *Annual Review of Environment and Resources*, 37(1), 341-363. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-020911-095618>
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (2023, Ağustos 6). *TMMOB Kahramanmaraş Depremleri Raporu Yayınlandı*. www.tmmob.org.tr. <https://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-kahramanmaraş-depremleri-raporu-yayinlandi>
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (T.C. Cumhurbaşkanlığı SBB). (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu* (s. 142). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- Twigg, J., & Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443-458. <https://doi.org/10.1177/0956247817721413>
- UNDRR. (2007). *Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters*. United Nations.
- UNDRR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*. United Nations.
- UNDRR. (2022). *Our world at risk: Transforming governance for a resilient future*. United Nations. www.undrr.org/GAR2022
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2020). *Human Cost of Disasters: An Overview of the Last 20 Years (2000-2019)*. UN Office for Disaster Risk Reduction.
- United Nations Volunteers (UNV). (2012). *Volunteerism and Disasters*. https://www.preventionweb.net/files/33033_33033bookletswrvolunteerismanddisa.pdf
- UNV. (2021). *2022 State of the World's Volunteerism Report: Building Equal and Inclusive Societies*. https://swvr2022.unv.org/wp-content/uploads/2022/04/UNV_SWVR_2022.pdf
- Usta, E., & Yükseler, M. (2021). Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İnkilemler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği. *Journal of Disaster and Risk*, 4(2), 249-269. <https://doi.org/10.35341/afet.981246>
- Wachtendorf, T., & Kendra, J. M. (2004). *Considering Convergence, Coordination, and Social Capital in Disasters*. <http://udspace.udel.edu/handle/19716/737>

- Whittaker, J., McLennan, B., & Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 358-368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2015.07.010>
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 215-240. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>
- Winn, J., Chatfield, S., & Govern, K. H. (2021). Medical Volunteers During Pandemics, Disasters, and Other Emergencies: Management Best Practices. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3902193>
- Wolensky, R. P. (1979). Toward a Broader Conceptualization of Volunteerism in Disaster. *Journal of Voluntary Action Research*, 8(3-4), 33-42. <https://doi.org/10.1177/089976407900800306>
- Yallen, C. N. (2010). Ethical decision-making. İçinde *Volunteer Administration: Professional Practice* (4th Edition, ss. 51-66). LexisNexis Canada.
- Yükseler, M. (2023). Afet Gönüllüsü. İçinde *Afet Ansiklopedisi* (1. Basım, s. 29). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yükseler, M., & Yazgan, J. (2023). Spontaneous Volunteers in Emergencies and Disasters. İçinde M. Mokhtari (Ed.), *Natural Hazards—New Insights*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.109330>
- Yükseler, M., Yazgan, J., & Tenikler, G. (2024). Anlık Gönüllülük Olgusunun Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1311962>

Afad ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Gönüllülük Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Literatür Kapsamında Model Önerisi

Salih DOĞRU¹

GİRİŞ

Gönüllülük, afetlerin yol açtığı olumsuz sonuçları ve etkiyi en aza indirmek için vazgeçilmez araçlardan biridir. Aynı zamanda afetlerin zararlarını azaltmak ve hızlı ve etkin bir müdahale ve iyileştirme süreci geçirmek adına işlevsel ve yeterli bir gönüllü topluluğuna ihtiyaç vardır (Demirbilek ve Öztürk, 2023). Afet zamanlarındaki riskleri azaltmak ve gönüllülerin bireysel potansiyellerin en üst düzeye çıkarılması için gönüllülerin afet yönetim sistemine entegre edilmesi ve/veya koordine edilmesi gerektiğine inanılmaktadır (Dynes, 1994; Fernandez, Barbera ve Van Dorp, 2006; Helsloot ve Ruitenbergh, 2004). Gönüllüler, afet ve acil durum yönetim sistemleri içinde eğitildiklerinde, görevlendirildiklerinde ve denetlendiklerinde kaynak kapasitesine katkıları son derece önemlidir. Gönüllü çalışmaları koordine etmek ve gönüllü katılımının faydalarını en üst düzeye çıkarmak için uzmanlaşmış planlama, bilgi paylaşımı ve bir yönetim yapısı gereklidir (Miller, Jensen ve Moore, 2005). Bu amaçla koordinasyon, eğitim ve korumaya dayalı uygulama önerileri yapılmakta ve afet müdahale sistemine entegrasyonu sağlayacak modeller geliştirilmektedir (McLennan, Whittaker ve Handmer, 2016; Scanlon, Helsloot ve Groenendaal, 2014). Gönüllülerin afet yönetim sistemine dahil edildiği ve profesyonel ekiplerle iş birliği halinde faaliyetlerde yer aldığı modellerin geliştirilmesi iki temel hedefle doğrudan ilişkilidir. Birincisi gönüllülerin eşgüdüm halinde bir sistem içerisinde görev almasıyla

¹ Arş. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi AD., salih.dogru@gumushane.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8426-7620

sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca teknoloji tabanlı sistemler üzerinde gönüllülerin takip edilebilir olması da ihtiyaca göre alternatif görevlere gönderilebilmesini mümkün kılacağından belirli bölgelerde gönüllü yığılmasını önleyeceği de öngörülmektedir. Oluşturulacak model hem AFAD'ın resmi organizasyon yapısını hem de sivil toplum kuruluşlarının esnekliğini bir araya getiren, katılımcıları yetkinlik seviyelerine göre sınıflandıran bir sistem olarak yapılandırılmıştır. Gönüllüler, eğitim ve deneyimlerine göre kategorilendirilerek, afetin farklı aşamalarında (öncesi, sırası ve sonrası) görev alabilecek şekilde hazırlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği (AYAYDER). (2021). *Temel Arama Kurtarma Eğitim Laboratuvarı Ekipmanları*. <https://ayayder.org/Arama-Kurtarma.pdf> adresinden erişildi.
- Adams, L. M. (2007). Mental Health Needs of Disaster Volunteers: A Plea for Awareness. *Perspectives in Psychiatric Care*, 43(1), 52-54. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1744-6163.2007.00107.x>
- AFAD. (2009). *AFAD ve Tarihçesi*. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda> adresinden erişildi.
- AFAD. (2011). *Köpekli Arama Timi Çalışma ve Sınav Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=15013&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- AFAD. (2013). *Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı 2012-2023*. <https://deprem.afad.gov.tr/assets/udsep/UDSEP2023.pdf> adresinden erişildi.
- AFAD. (2023). *Kentsel Arama ve Kurtarma Akreditasyon Sistemi (KAVKAS) ve INSARAG Tanımlı Ulusal Akreditasyon Sistemi (IRNAP/ITUAS) Klavuzu*. https://tekirdag.afad.gov.tr/kurumlar/tekirdag.afad/Faaliyetlerimiz/Akreditasyon/Kentsel_Arama_Kurtarma_Klavuzu.pdf adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-a). *2024 yılı Performans Programı*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/01/2024-Yili-Performans-Programi.pdf> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-b). *AFAD Gönüllüsü Gönüllülük Seviyeleri*. <https://gonullu.afad.gov.tr/> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-c). *2024-2028 Stratejik Planı*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-d). *Arama Kurtarma Ekip ve Ekipmanlarımız*. <https://www.afad.gov.tr/arama-kurtarma-ekip-ve-araclarimiz> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-e). *AFAD Gönüllüsü Eğitimlerim*. <https://gonullu.afad.gov.tr/Anasayfa/Pano#> adresinden erişildi.
- AFAD. (2024-f). *AFAD Arama Kurtarma Köpekleri*. <https://www.afad.gov.tr/arama-kurtarma-kopekleri#:~:text=AFAD%20Arama%20Kurtarma%20K%C3%B6pekleri%2C%20kentsel,ile%20ekip%20halinde%20hareket%20eder> adresinden erişildi.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf adresinden erişildi.
- AKUT. (2024). *AKUT'a Katılmak İçin Sporcu Olmak Şart mı?* <https://www.akut.org.tr/sss> adresinden erişildi.
- AKUT Vakfı. (2024). *Eğitimlerimiz*. https://akutvakfi.org.tr/egitim_kategori/egitim-turlerimiz/ adresinden erişildi.

- Anda Derneği. (2024). *Anda Derneği Arama / Kurtarma*. <https://anda.org.tr/arama-kurtarma/> adresinden erişildi.
- Apel, D., ve Coenen, M. (2020). Motivational and educational starting points to enhance mental and physical health in volunteer psycho-social support providers after the 2013 flood disaster in Germany. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 43, 101359.
- Arama Kurtarma Ekoloji-İnsani Yardım (GEA). (2024). *Eğitimler*. <https://gea.org.tr/egitimler/> adresinden erişildi.
- Arias-Aranda, D., Rabiei, P., ve Stantchev, V. (2023). Introducing a novel multi-objective optimization model for Volunteer assignment in the post-disaster phase: combining fuzzy inference systems with NSGA-II and NPGA. *Available at SSRN 4290602*.
- Boztilki, M., ve Barış, İ. (2024). A Research on The Experiences of Disaster Volunteers on 2023 Kahramanmaraş Earthquakes. *Amme İdare Dergisi*.
- Bullock, J., Haddow, G., ve Coppola, D. (2017). *Introduction to emergency management: Butterworth-Heinemann*.
- Damery, S., Wilson, S., Draper, H., Gratus, C., Greenfield, S., Sorell, T. (2009). Will the NHS continue to function in an influenza pandemic? a survey of healthcare workers in the West Midlands, UK. *BMC Public Health*, 9(1), 142. doi:10.1186/1471-2458-9-142
- Demirbilek, Ö. (2023). Afetlerde Gönüllülük: Güncel Uygulamadaki Sorunlara Çözüm Önerileri ve Yeni Bir Gönüllülük Yapısı Önerisi.
- Demirbilek, Ö., ve Öztürk, S. (2023). Understanding university students WHO do not want to volunteer in disasters: A qualitative study from Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 96, 103994. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994
- Doğal Afet ve Sualtı Arama Kurtarma (DOSAK). (2024). *DOSAK Gönüllüsü Olmak İster Misiniz?* <https://www.dosak.org/gonullu-ol> adresinden erişildi.
- Doğru, S. h. (2020). *AFAD Gönüllülük sisteminin etkin müdahale açısından analizi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Türkiye,
- Dolce, A., ve Ricciardi, M. (2007). Impact of psychological risk factors on disaster rescue operations: the case of Italian volunteers. *Disasters*, 31(1), 91-103.
- Dynes, R. R. (1994). Community emergency planning: False assumptions and inappropriate analogies. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 12(2), 141-158.
- Fernandez, L. S., Barbera, J. A., ve Van Dorp, J. R. (2006). Strategies for managing volunteers during incident response: A systems approach. *Homeland Security Affairs*, 2(3).
- Funda, İ. (2011). Sivil Toplum Kuruluşlarının Finansal Kaynaklara Ulaşmasında Bilişimin Etkisi: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nın Analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Genç Neval, F. (2021). *Afet Yönetimi*: Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Güler, K. G. (2023). Arama kurtarma STK'larının örgütlenme biçimi: Bursa örneği.
- Helsloot, I., ve Ruitenber, A. (2004). Citizen response to disasters: a survey of literature and some practical implications. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 12(3), 98-111.
- Hilbun, A. (2016). *Managing Volunteers in Times of Disaster: The Local Volunteer Coordinator's Role*: Mississippi State University Extension.
- İnsani Yardım Vakfı (İHH). (2024). *Afet Yönetimi*. <https://ihh.org.tr/afet-yonetimi> adresinden erişildi.
- İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ). (2024). *Temel Arama-Kurtarma Ekipmanları*. <https://akut.itu.edu.tr/ba%C4%9F%C4%B1%C5%9F-ve-destek/ihtiyac-listesi/temel-arama-kurtarma-ekipmanlari> adresinden erişildi.
- Johansson, R., Danielsson, E., Kvarnlöf, L., Eriksson, K., ve Karlsson, R. (2018). At the external boundary of a disaster response operation: The dynamics of volunteer inclusion. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(4), 519-529.

- JVOAD. (2024). *Japan Voluntary Organizations Active in Disaster (JVOAD)*. <https://jvoad.jp/about/outline/> adresinden erişildi.
- Lin, B. C., ve Lee, C. H. (2023). Constructing an adaptability evaluation framework for community-based disaster management using an earthquake event. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 93, 103774.
- McLennan, B., Whittaker, J., ve Handmer, J. (2016). The changing landscape of disaster volunteering: opportunities, responses and gaps in Australia. *Natural hazards*, 84, 2031-2048.
- Miller, A., Jensen, S., ve Moore, A. (2005). *Managing Spontaneous Volunteers in Times of Disaster*. Paper presented at the EIIP Virtual Forum Presentation.
- Nahkur, O., Orru, K., Hansson, S., Jukarainen, P., Myllylä, M., Meyer, S. F. (2022). The engagement of informal volunteers in disaster management in Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 83, 103413.
- Oberijé, N. (2007). Civil response after disasters. *The use of civil engagement in disaster abatement*. [Online].
- Olson-Buchanan, J., Bryan, L. K., ve Thompson, L. F. (2013). *Using industrial-organizational psychology for the greater good*: Routledge New York, NY.
- Özderem, A., ve Jacoby, T. (2006). *Disaster management and civil society: Earthquake relief in Japan, Turkey and India* (Vol. 1): Citeseer.
- Pesonen, M., Kurttila, M., Kangas, J., Kajanus, M., ve Heinonen, P. (2001). Assessing the priorities using A'WOT among resource management strategies at the Finnish Forest and Park Service. *Forest science*, 47(4), 534-541.
- Points of Light Foundation. (2004). *Managing spontaneous volunteers in times of disaster: The synergy of structure and good intentions*: Points of Light.
- Puyt, R. W., Lie, F. B., ve Wilderom, C. P. (2023). The origins of SWOT analysis. *Long Range Planning*, 56(3), 102304.
- Rao, K. (2006). Psychosocial support in disaster-affected communities. *International Review of Psychiatry*, 18(6), 501-505. doi:10.1080/09540260601038472
- Resmi Gazete. (2011). *Sağlık Bakanlığı Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği*. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19376&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Saçlı, A. (2023). 100 Years Housing Policies of The Republic of Türkiye. *International Journal of Middle East Research*.
- San Juan Guillén, C. (2011). The role of the organisational psychologist in disasters and emergency situations. *Disasters*, 35(2), 346-361.
- Scanlon, J., Helsloot, I., ve Groenendaal, J. (2014). Putting it all together: Integrating ordinary people into emergency response. *International Journal of Mass Emergencies & Disasters*, 32(1), 43-63.
- Sodhi, M. S. (2016). Natural disasters, the economy and population vulnerability as a vicious cycle with exogenous hazards. *Journal of Operations Management*, 45, 101-113. doi:https://doi.org/10.1016/j.jom.2016.05.010
- Subbarao, I., Lyznicki, J. M., Hsu, E. B., Gebbie, K. M., Markenson, D., James, J. J. (2008). A Consensus-based Educational Framework and Competency Set for the Discipline of Disaster Medicine and Public Health Preparedness. *Disaster medicine and public health preparedness*, 2(1), 57-68. doi:10.1097/DMP.0b013e31816564af
- Teyit. (2023). *Büyükteç: Deprem vergilerine ne oldu?* <https://teyit.org/dosya/buyutec-deprem-vergilerine-ne-oldu> adresinden erişildi.
- The Western Massachusetts Region Homeland Security Advisory Council (WRHSAC). (2016). *Spontaneous Volunteer Management System Plan Template*. <https://wrhsac.org/wp-content/uploads/2016/07/VMS-Plan-Template-Final-July-2016.pdf> adresinden erişildi.

- Tierney, K. J., Lindell, M. K., ve Perry, R. W. (2002). Facing the unexpected: disaster preparedness and response in the United States. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 11(3), 222-222.
- Türk Kızılay. (2024). *Gönüllülük görevleri*. <https://gonulluol.org/tr/volunteer-duties> adresinden erişildi.
- Twig, J., ve Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. *Environment and Urbanization*, 29(2), 443-458. doi:10.1177/0956247817721413
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (2020). *INSARAG Guidelines 2020*. <https://www.insarag.org/methodology/insarag-guidelines/> adresinden erişildi.
- Wright, N. A., ve Foster, L. (2018). Improving disaster response through the science of work. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 31, 112-120. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2018.04.026>
- Yükseköğretim Kurulu, Y. (2023). *Yükseköğretimde Yeni İstatistikler*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretimde-yeni-istatistikler.aspx> adresinden erişildi.
- Yükseler, M., Yazgan, J., ve Tenikler, G. (2024). Anlık gönüllülük olgusunun Türkiye'deki afet ve acil durum yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 1-17.

Türkiye'deki Son 15 Yıllık Afet Gönüllülüğü Araştırmaları: Sistemik Bir Literatür İncelemesi

Musab Süleyman KÖÇER¹

GİRİŞ

Afetler, toplumlar üzerinde ciddi yıkıcı etkiler yaratan ve başa çıkma kapasitesini aşarak toplumun refah seviyesini düşüren doğa ve insan kaynaklı olaylardır. Bu olaylar, toplumun mevcut kaynaklarını aşarak sosyal ve ekonomik dengeleri bozabilir, altyapı ve hizmetlerin işleyişini aksatabilir ve bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyebilir. 2023 yılı itibarıyla Acil Durumlar Veri Tabanı (EM-DAT) doğal tehlikelerle ilişkili toplam 399 afet kaydetmiştir. Bu afetler sonucunda 86,473 kişi hayatını kaybetmiş ve 93.1 milyon insan etkilenmiştir (CRED, 2024a: 2). Bu verilerde büyük öneme sahip olan afet, 2023 yılı Şubat ayında peş peşe meydana gelen 7.8 ve 7.5 büyüklüğündeki Kahramanmaraş depremidir; zira bu deprem, hem ölüm sayısı hem de ekonomik zarar açısından yılın en yıkıcı olayı olarak öne çıkmaktadır (CRED, 2024b).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) raporuna göre, depremde 9.1 milyon kişi etkilenmiş ve 3 milyon insanda yerinden edilmiştir. Ayrıca 51 bin kişi ise depremde hayatını kaybetmiştir (World Health Organization, 2023: 1). Türkiye'de 11 ili etkileyen bu afette, haftalar süren kurtarma çalışmalarında 90 ülkeden 11 binden fazla uluslararası arama kurtarma personeli, ulusal düzeyde 4 binden fazla gönüllü ve resmi kuruluşlar ile yaklaşık 35 bin personel aktif olarak görev almıştır. Müdahale süreci boyunca yardım ve destek çalışmalarıyla toplamda 270 binden

¹ Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, kocer.musab@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-9286-5519

KAYNAKLAR

- CRED (2024a). Center for Research on the Epidemiology of Disasters. 2023 Disasters in Numbers (No. 7). <https://doi.org/10.1038/s41591-023-02419-z>
- CRED (2024b). Center for Research on the Epidemiology of Disasters. Earthquakes in Türkiye A Review from 1900 to Today. <https://doi.org/10.1017/dmp.2023.96>
- Çınar, N. (2021). İyi Bir Sistematik Derleme Nasıl Yazılmalı? Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(2), 310–314. <https://doi.org/10.26453/otjhs.888569>
- Demirbilek, Ö. ve Öztürk, S. (2023). Understanding University Students WHO Do not Want to Volunteer in Disasters: A Qualitative Study from Türkiye. International Journal of Disaster Risk Reduction, 96, 103994. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103994>
- Ellegaard, O. ve Wallin, J. A. (2015). The Bibliometric Analysis of Scholarly Production: How Great Is The Impact? Scientometrics, 105(3), 1809–1831. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1645-z>
- Gökkaya, E., Çelebi, İ., Çopur, A. ve Balcı, E. (2023). The effect of fear for earthquakes and disaster awareness levels of public administrators on disaster preparedness. Int. J. Emergency Management, 18(4), 402–415.
- Kesgin, B. (2016). Türkiye'de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. MSGSÜ Sosyal Bilimler. (13), 119–131.
- Ocak, T., Duran, A., Özdeş, T., Hocagil, C. ve Küçükbayrak, A. (2013). Problems Encountered by Volunteers Assisting the Relief Efforts in Van, Turkey and the Surrounding Earthquake Area. Journal of Academic Emergency Medicine, 12(2), 66–70. <https://doi.org/10.5152/jaem.2013.029>
- Özkan, O. ve Uzun, A. (2024). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki İkametlerini Sorgulamak: Balıkesir İli Örneği. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(46), 267–312. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1326498>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., . . . Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 Statement: An Updated Guideline for Reporting Systematic Reviews. BMJ (Clinical Research Ed.), 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Phillips, B. D. (2020). Disaster Volunteers: Recruiting and Managing People Who Want to Help. Oxford, UK: Elsevier. <https://doi.org/10.1016/C2017-0-00173-8> adresinden erişildi.
- Polat, T. (2024). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Arama Kurtarma Teknisyenleri Tarafından Değerlendirilmesi. Afet ve Risk Dergisi, 7(2), 329–340. <https://doi.org/10.35341/afet.1287897>
- T.C. İletişim Başkanlığı (2023). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Asrın Felaketi (1. Baskı). İstanbul: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.
- Twigg, J. ve Mosel, I. (2017). Emergent groups and spontaneous volunteers in urban disaster response. Environment and Urbanization, 29(2), 443–458. <https://doi.org/10.1177/0956247817721413>
- Whittaker, J., McLennan, B. ve Handmer, J. (2015). A review of informal volunteerism in emergencies and disasters: Definition, opportunities and challenges. 2212-4209, 13, 358–368. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.07.010>
- Yükseler, M., Yazgan, J. ve Tenikler, G. (2023). Anlık Gönüllülük Olgusunun Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.1311962>